

8-9(683-684)
06.04.2023
Հրատարակվում է
1999թ. սեպտեմբերից

Ճանաչել զինաստիճանն և գիտաբար, իմանալ զբանս հանճարոյ

ԼՍՐԱՐԱՐ

Лусарар ●

ԿՐԹԱԳԻՏԱՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԹԵՐԹ

● Lusarar

ՄԻՇՏ ԶԳԱԼ ՀԱՎԱՏԱՐԻՄ ՈՒՄԻ ՋԵՐՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հայ կինը Անահիտ աստվածուհու պաշտամունքի ժամանակներից մինչև այսօր եղել և մնում է երկրպագության օբյեկտ, որի հետ են կապել կյանքի հարատևության գաղտնիքը: Իր առեղծվածայնության մեջ հայ կինը, սակայն, մնացել է միշտ պարզ ու ընկալելի՝ անկախ նրանից, նա մա՞յր է, կողակի՞ց, քո՞ւյր, թե՞ նազանի դուստր:

Չառանձնացնելով հանդերձ հայ կնոջ հավաքական կերպարից, խոստովանենք, արցախուհիներին ավելի դժվար ճակատագիր է բաժին ընկել, և դա տեսանելի է հատկապես Արցախյան գոյապայքարի համապատկերին: Եթե ամփոփ նկարագրենք արցախահայուհուներին կառուցվածքը, ապա պիտի անպայման շեշտենք, որ նա կազմված է չվերբացող ցավից, մաքառելու ջիղից ու անհողողող լավատեսությունից: Այս երեք հատկանիշների համադրությամբ արցախցի կինը հաղթելու ուժ է տալիս հայրենիքի սահմանները աշախուրջ հսկող զինվորին, իմաստասիրություն հաղորդում հայոց այբուբենի առաջ երկյուղածորեն աղոթող մանկանը, կարևորում իր հարուստ անցյալով ապրող տարեցի կենսիմաստը:

Գուցե թե դա նաև պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ Արցախի հողը սրբագործված է բազմաթիվ հերոսների արյամբ. հերոսներ, որոնց Անահիտ դիցուհու աստվածային զենքը շարունակող հայուհի մայրերն են ծնել: Արցախի համար կյանքը նվիրաբերած ամեն մի նահատակի համար արցախուհին կամավորական մայր է, քույր է և դուստր, իսկ երբ մահաբեր ամպերը ծանրանում են քաջաց հողի վրա, նա զինակից ընկեր է՝ պատրաստ իր հոր, ամուսնու, եղբոր հետ միասին վանելու ոսոխի հրազենից արծակված արճե մահը:

Աշխարհի ո՞ր մի ազգի կանայք են ունակ ցավից ուժեղանալ, վշտից իմաստնանալ և տառապանքից կյանք կերտել: Միայն հայուհին է կարողանում այդպես դիմազրավել արհավիրքներից, և նրանց շարքում, անկասկած, արցախուհին անվեհեր դրոշակակիր է:

Երկրպագենք նրանց ոչ միայն աստվածանվեր հավատով, այլև հասուն գաղափարով թրծված, ծնրադրենք տարին բոլոր՝ ոչ միայն սարկոլոթյան տոնի ուրախ հրճվանքով: Պարզապես նեցուկ լինենք հայ կանանց՝ զեղանի և արի, միշտ զգանք նրանց հավատարիմ ուսի ջերմությունը:

Դառնանք ու կրկնենք, կրկնենք ու բազմապատկենք.

- Շնորհավո՞ր ձեր տոնը, Արցախի արժանավոր դուստրեր:

«ԼՈՒՍԱՐԱՐ»

ԱՐ ԿԳՄՍ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՇՆՈՐՀԱԿՈՐԵԼ Է ՄԱՅՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹՅԱՆ ՏՈՆԻ ԱՌԹԻՎ

Մայրության և զեղեցկության օրը առանձնահատուկ տեղ է գրավում մեր ազգային տոների շարքում: Թեպետ պաշտոնապես կանանց միամսյակ է համարվում մարտի 8-ից մինչև ապրիլի 7-ը, սակայն համոզված են, որ տարվա բոլոր օրերին էլ մայրերին, կանանց և քույրերին

պետք է զնահատել, ուշադրության կենտրոնում պահել:

Լայն առումով «մայր» անվան տակ մենք հասկանում ենք երեք զերագույն արժեք՝ մայր հայրենիքը, մեր կենսաբանական մայրը և մայրը մեր որդիների: Արժեքներ, որոնց վերաբերվում ենք ամենայն պատասխանատվությամբ ու սրբորեն, և որոնց շնորհիվ մեր կյանքը դառնում է պարզ:

Մայրն է մարդկության հավերժ գոյության երթն ապահովողը: Մայրական կաթի և օրորոցայինի հետ են ընծայվում հայրենապաշտության ծիլերը: Մայրը միակն է, ինչպես՝ Աստված: Նա անմահ է, ամենաթանկն է աշխարհում, իսկ մնացած բոլոր արժեքներն ընդամենը ամբողջացնում են այդ անհունության եզրերը: Դա է ուսուցանում հայոց հազարամյակների պատմությունը, դա են վկայում հայ արվեստի և գրականության զուլխագործները: Եվ որ այս ամենը անհերքելի ճշմարտություն է՝ յուրաքանչյուրս համոզված ենք մեր իսկ փորձից:

Մոր հանդես սերը միշտ էլ վեր է եղել պարզապես զգացողությունից, այն յուրաքանչյուրիս էության մեջ է՝ մեր հոգու կրակը բորբ պահող

կայծը: Վտանգի ժամերին մայրերն ու մայր հայրենիքն ավելի են քաղցրանում:

Թանկագին մայրեր և քույրեր, ձեր եղբայրներն ու ամուսինները, ձեր որդիներն արժանապատվորեն և խիզախաբար պաշտպանում են հայրենի հողը:

Ձինվեք համբերությամբ և հպարտացե՛ք, որ նրանք հայրենիքի նվիրյալ են, ազգի հույսն ու պարծանքը: Եվ համոզված եղեք, որ քանի դեռ կաք դուք, և ձեր հանդես մեր անվերապահ սերը, ոչ մի ուժ մեզ չի կարող ծնկի բերել:

Սիրելի՛ կանայք, մայրեր, այսօր պատեհ առիթ է՝ ևս մեկ անգամ մեր զնահատանքի, երախտագիտության ու սիրո խոսքն ուղղելու ձեզ: Դուք սեր եք սփռում, պարզապես երջանկություն, ավելի լուսավոր, ջերմ ու բարի դարձնում աշխարհը: Երջանիկ ենք, որ կաք և մեզ հետ ձեռք ձեռքի պաշտպանում ու շենացնում եք մեր երկիրը:

Ամենաջերմ մաղթանքներով՝
Արցախի Հանրապետության կրթության,
գիտության, մշակույթի և սպորտի
նախարար՝ Նորայր ՄԿՐՏՅԱՆ

ԱՐՃԱՄԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆՈՒՄ ԱՄՓՈՓՎԵԼ ԵՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԹԵՄԱՆԵՐԻ ԱՐՉՈՒՆՔՆԵՐԸ

Մարտի 31-ին Արցախի գիտական կենտրոնում (ԱԳԿ) անցկացվեց գիտական խորհրդի նիստ, որի քննարկմանն էին դրված ՀՀ գիտության կոմիտեի կողմից Արցախի հետ համագործակցության ծրագրի շրջանակում ԱԳԿ-ում իրականացված 5 թեմաների ամփոփ հաշվետվությունները: Նիստին մասնակցում էր ԱՀ ԿԳՄՍ նախարար Նորայր Մկրտչյանը:

Նախարարը նախ շրջեց Արցախի գիտական կենտրոնում, ծանոթացավ նրա պայմաններին ու հնարավորություններին, լաբորատորիաներին, «Նախինե պլյուս» կաթնամթերքի արտադրամասի գործունեությանը:

Այնուհետև գիտական խորհրդի նիստն էր: Ներկայացնելով օրակարգը՝ ԱԳԿ ղեկավար Անյուտա Սարգսյանն ասաց, որ գիտխորհրդին ներկա են ծրագրերի ղեկավարներն ու կատարողները, իսկ Ստեփանակերտ-Գորիս ճանապարհը Արթեշյանի կողմից փակված լինելու պատճառով չեն կարողացել Երևանից ներկայանալ խորհրդատուները, որոնք ակադեմիական ինստիտուտների առաջատար մասնագետներն են:

3

ՊԱՏԿԱՎՈՐ ԿՈՉՈՒՄՆԵՐ ՈՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐԳԵՎՆԵՐ ԵՐԱՆՏԱԿՈՐՆԵՐԻՆ

Արցախի Հանրապետության նախագահի հրամանագրով կրթության, մշակույթի և սպորտի

ուղորտներում երկարամյա ավանդ ու մեծ ներդրում ունեցող մի խումբ գործիչներ արժանացել են պատվավոր կոչումների ու պետական պարգևների:

Մարտի 31-ին ԱՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարությունում պարգևատրման արարողություն էր: Նախարար Նորայր Մկրտչյանն իր երախտագիտությունն է հայտնել պարգևատրվողներին կրթության և գիտության, սպորտի բնագավառներում տարիներ շարունակ կատարած անխտնջ ու արդյունավետ աշխատանքի, ներդրած ավանդի համար ու մաղթել նորանոր ձեռքբերումներ:

Արցախի Հանրապետության վաստակավոր մանկավարժի պատվավոր կոչման է արժանացել **Դոնաթա Սերգեյի Գաբրիելյանը**՝ կրթու-

թյան բնագավառում երկարամյա արդյունավետ գործունեության և ունեցած նշանակալի վաստակի համար - Ստեփանակերտի «Մետրոպ Մաշտոց» համալսարանի» ռեկտոր:

Արցախի Հանրապետության վաստակավոր մարզչի պատվավոր կոչում է շնորհվել:

ժան Մուրադի Ապրեսյանին՝ Արցախում մանկապատանեկան ֆուտբոլի զարգացման գործում ունեցած նշանակալի վաստակի համար - «Լեռնային Արցախ» ֆուտբոլային ակումբի մարզիչ,

Էդուարդ Ալբերտի Բաղդասարյանին՝ Արցախում մանկապատանեկան ֆուտբոլի զարգացման գործում ունեցած նշանակալի վաստակի համար - «Լեռնային Արցախ» ֆուտբոլային ակումբի բարձրագույն խմբի դարպասապահների պատասխանատու մարզիչ,

Արմեն Ավետիսի Պետրոսյանին՝ Արցախում կիոկուշին կարատե մարզաձևի զարգացման գործում ունեցած նշանակալի վաստակի համար - «Հանրապետական մանկապատանեկան մարզադպրոց» ՊՈԱԿ-ի կիոկուշին կարատեի մարզիչ,

Արկադի Ալախվերդիի Ջաբարյանին՝ Արցախում ուժային եռամարտ մարզաձևի զարգացման գործում ունեցած նշանակալի վաստակի համար - ԱՀ ուժային եռամարտի հավաքականի գլխավոր մարզիչ,

Արմեն Ալբերտի Մուրադյանին՝ Արցախում ազատ ոճի ըմբշամարտ մարզաձևի զարգացման գործում ունեցած նշանակալի վաստակի համար - «Հանրապետական մանկապատանեկան մարզադպրոց» ՊՈԱԿ-ի ազատ ոճի ըմբշամարտի մարզիչ:

2

Ի ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՅՍ ՏԱՐԻ ԶԵՆ ԼԻՆԻ ԵՐԿՈՒ ԱՍՏՂԱՆԻՇՈՎ ԲՆՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, ՄԵԿ ԱՍՏՂԱՆԻՇՈՎ ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.

7,5 միավորը՝ պարտադիր պայման

ԱՅ ԿԳՄՍՆ գնահատման և թեստավորման կենտրոնը սկսում է 2023թ. բուհերի ընդունելության համար մասնագիտության ընտրության և ընտրած մասնագիտության համար սահմանված միասնական և ներբուհական քննությունների հայտագրումը: Այդ կապակցությամբ գրուցեցինք ԳԹԿ տնօրեն Յուրի ԲՈՒՐՆԱՅԱՆԻ հետ:

- Պարոն Բարսեղյան, մախապատրաստվում եք հերթական տարվա ընդունելության քննությունների կազմակերպմանը: Ի՞նչ ընթացքում են աշխատանքները:

- Նախ ասեմ, որ դիմորդների հայտագրումը սկսվում է ապրիլի 15-ին և տևում մինչև մայիսի 8-ը ներառյալ: Ներկայումս վերջին մախապատրաստական աշխատանքներն են տարվում: Բացատրական բոլոր նյութերը, դիմում-հայտի ձևը տեղադրված են ԱՅ ԿԳՄՍՆ կայքում: Բացի դրանից, ուղարկվել են շրջանների կրթության և սպորտի բաժիններ, որպեսզի ներկայացվեն դպրոցներ, և այնտեղ աշխատեն: Թերությունը հիմնականում այն է, որ Արցախի շրջափակման պատճառով տեղաշարժման սահմանափակ համարվորություններով պայմանավորված՝ չենք կարողանում հանդիպել շրջանների շրջանավարտների հետ՝ ներկայացնելու ընդունելության կարգը, կատարված փոփոխությունները և այլ հարցեր, որ ամեն տարի անում էինք: Ճիշտ ասած, շատերը մեզ ասում են՝ ի՞նչ կարիք կա դա անելու, կարգը նույնը չէ՞: Ասում են՝ նույնն է, բայց շրջանավարտները նույնը չեն: Յուրաքանչյուրն իր հարցն ունի, մտահոգությունները: Պետք է այդ բոլորը պարզաբանել, նրանց պատասխանել: Ինչպես ասացի, հիմա և՛ հայտարարությունն է տրված, և՛ ԿՍ բաժիններին է հասցված: Հետաքրքրվողներն իրենց հարցերը կարող են նաև առցանց ուղղել մեզ: Այդ առումով հիմա թե՛ գործընթաց է սկսված ԳԹԿ-ի և դիմորդների միջև: Պետք է ասել, որ ունենք շատ ակտիվ շրջանավարտներ: Մեր էլեկտրոնային հասցեին ուղարկում են իրենց հարցերը, մենք պատասխանում ենք: Դիմում են նաև հեռախոսով, բայց, ցավով, կասպը միշտ չէ, որ լավ է: Դրա համար ամենահարմար տարբերակը առցանց և էլեկտրոնային միջոցն է: Մայրաքաղաքի դիմորդների համար խնդիր չկա. իրենք են մտնում, նաև՝ ծնողները, ու հարցերն այդպես լուծվում են: Եթե լինել ԱՅ կառավարության որոշումը ՀՀ բուհերում Արցախի նպատակային տեղերի մասին, այսինքն՝ ընդունելության ամբողջական փաթեթը, հիմա էլ կարելի էր հանդիպել Ստեփանակերտի շրջանավարտների հետ: Բոլոր դեպքերում հաջորդ շաբաթվա վերջում, որը լինելու է հայտագրման սկիզբը, կարող ենք դա անել:

- Այժմ՝ կոնկրետ փոփոխությունների մասին:

- Ընդունելության քննությունները լինելու են միասնական կամ ներբուհական: Առեստատի գնահատականն այլևս չենք վերցնելու: 2022 թվականին մի քանի մասնագիտությունների համար 2-րդ մրցութային քննությունը մասնագիտությունների ցանկում նշված էր երկու աստղանիշով, ինչը նշանակում էր, որ այդ առարկաների գնահատականը 6,0-ից մինչև 7,25 միավորը ներառյալ համարվում էրական: Հիմա այդ ձևով չի լինելու: Բոլոր միասնական քննությունների համար դրականը 7,5 և բարձր, իսկ ներբուհական քննություններին, ինչպես միշտ, 8,0 և բարձր միավորներն են: Այսպես, անցյալ տարի որոշ մասնագիտություններում, օրինակ, «Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա», որտեղ հայոց լեզվից նվազագույն դրական միավորը պարտադիր եղել է 7,5-ը, բայց երկրորդ քննությունը՝ մաթեմատիկան, որը երկու աստղանիշով էր, դրական էր նաև 6,0 միավորը: Նմանապես՝ «Մաթեմատիկա և ֆիզիկա», «Կենսաբանություն և քիմիա» մասնագիտություններում երկրորդ առարկաների համար դրական չենք 6,0 միավորն էր: Այդպես էր նաև «Հայոց լեզու և գրականություն»-ում, որտեղ երկրորդ քննությունը հայոց պատմությունն էր, «Հոգեբանություն»-ում՝ կենսաբանությունը: Այս տարի այդ կարգը չի գործելու: Բոլոր մասնագիտությունների համար նվազագույն դրական չենք 7,5 միավորն է: Սա առաջին փոփոխությունն է:

մարվում է դրական: Հիմա այդ ձևով չի լինելու: Բոլոր միասնական քննությունների համար դրականը 7,5 և բարձր, իսկ ներբուհական քննություններին, ինչպես միշտ, 8,0 և բարձր միավորներն են: Այսպես, անցյալ տարի որոշ մասնագիտություններում, օրինակ, «Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա», որտեղ հայոց լեզվից նվազագույն դրական միավորը պարտադիր եղել է 7,5-ը, բայց երկրորդ քննությունը՝ մաթեմատիկան, որը երկու աստղանիշով էր, դրական էր նաև 6,0 միավորը: Նմանապես՝ «Մաթեմատիկա և ֆիզիկա», «Կենսաբանություն և քիմիա» մասնագիտություններում երկրորդ առարկաների համար դրական չենք 6,0 միավորն էր: Այդպես էր նաև «Հայոց լեզու և գրականություն»-ում, որտեղ երկրորդ քննությունը հայոց պատմությունն էր, «Հոգեբանություն»-ում՝ կենսաբանությունը: Այս տարի այդ կարգը չի գործելու: Բոլոր մասնագիտությունների համար նվազագույն դրական չենք 7,5 միավորն է: Սա առաջին փոփոխությունն է:

Երկրորդ փոփոխությունը հետևյալն է, որոշ մասնագիտություններ, օրինակ, ԱրՊԳ-ում՝ «Աշխարհագրություն», «Մաթեմատիկա և ֆիզիկա», «Կենսաբանություն և քիմիա», նշված էին մեկ աստղանիշով, ինչը նշանակում է, որ մրցութային ժամանակ անվճար տեղերի համար դիմորդը կարող էր հայտագրվել նաև 6,0-7,25 միավոր ստանալու դեպքում: Դիմորդները մնան արտոնությամբ կարող էին ընդունվել նաև Շուշիի տեխնոլոգիական համալսարանի երեք մասնագիտություններ (սենյակի անվտանգություն», «Ազդանմուխ և սելեկցիա», «Անասնաբուծություն»): Այս տարի այդ կարգը նույնպես չի գործում: Ասել է թե՛ բոլոր մասնագիտությունները հավասար են, անվճար տեղերի համար բոլոր քննությունները պարտադիր պետք է լինեն 7,5 և բարձր միավորներ:

- Թվում է, շրջափակման մեջ գտնվող դիմորդների համար ավելի մեղմ պայմաններ պետք է լինեին:

- Դա կապ չունի ոչ շրջափակման, ոչ համավարակի և ընդհանրապես, ոչ մի բանի հետ: Տարիների հետ հասկացել ենք, որ երկու աստղանիշով առարկաների ատեստատի գնահատականը վերցնելով՝ ոչ հավասար պայմաններ են ստեղծվում մրցութային համար: Չէ՞ որ տարբեր դպրոցներում գնահատման ժամանակ նույն մոտեցումը չի ցուցաբերվում: 2022թ. թողել ենք այդ անցումային դրույթը՝ հաշվի առնելով, որ աշակերտները չեն պարապել ինչպես հարկն է (մտածել են, որ ատեստատից վերցնելու գնահատականը, որը սովորաբար լինում է տարեկան գնահատականը): Եվ այդ կատեգորիայի շատ սովորողներ կային՝ սպաների, տարբեր սոցիալական խմբերի երեխաները, որոնք ընդունվում էին վճարովի համակարգ, բայց սովորում անվճար: Ընդունվում էին անգամ մեկ քննությունով: Մենք հասկացանք, որ դա ճիշտ չէ: Գործընթացը սկսեցինք 2022թ., բայց անցումային կետ ենք թողել 6,0-7,25 միավորը: Վատն այն է, որ մեր սովորողները ոչ թե կրթական ծրագիրն են ուսումնասիրում, այլ ընդամենը պատրաստվում են քննություններին: Այդ խնդիրը դժվար է լուծել այս պահին, մինչև որ մի բարեփոխում լինի, և գտնենք, որ կարելի է վերցնել դպրոցի գնահատականը:

«Տարրական կրթության մանկավարժություն և մեթոդիկա» մասնագիտությունն ավարտածը, որը դասվար պետք է աշխատի տարրական դասարանում, հանձնում էր միայն հայոց լեզու: Բայց չէ՞ որ նա մաթեմատիկա էլ պետք է լավ իմանա, որ կարողանա պատշաճ մակարդակով դասավանդել, բայց չէր հանձնում մաթեմատիկա: Նույնն էլ «Զինվորական-մաթեմատիկա»-ն էր, «Մաթեմատիկա-ֆիզիկա»-ն: Այլ հարց է, եթե հետագայում ընդունելության քննություն-

ները ուրիշ ձևով անցկացվեն: Ես, օրինակ, առաջարկել եմ, որ բոլորը պարտադիր հայոց լեզու և մաթեմատիկա հանձնեն: Բայց եթե հիմա երկու առարկա է բոլորի համար, ուրեմն՝ այդ երկուսն էլ պետք է հանձնեն և ընդունվեն: Մի խոսքով՝ այս տարի չեն լինի երկու աստղանիշով քննություններ և մեկ աստղանիշով մասնագիտություններ: Դիմորդը պարտադիր պետք է հանձնի ընդունելության երկու քննություն, և բոլոր քննությունների համար դրական են համարվում 7,5 և բարձր միավորները: Ինչպես նաև վերացվել է մեկ աստղանիշով մասնագիտություններում 6,0-ից մինչև 7,25 միավորով անվճար տեղեր ընդունվելու արտոնությունը:

Հաշվի է առնվել, որ տվյալ մասնագիտությունների անվճար տեղերը մեծ քանակով են, քան մյուսները, անգամ թափուր տեղեր էլ են մնում. իմաստ չունի արտոնություն տալ ընդունելության ժամանակ:

Իսկ եթե պետք է որևէ արտոնություն տալ տվյալ մասնագիտությունում սովորելու համար, կարելի է քննարկել, թե ինչ կերպ դա անել: Ասենք, կրթաթոշակը բարձրացնել. 5-6 հազար դրամի փոխարեն դարձնել նվազագույն աշխատավարձի չափ, որպեսզի ընդունվողն իմանա, որ ինքը կարող է իր կարիքները հոգալ և ոչ թե ամբողջությամբ ծնողներին թողնել:

- Պարոն Բարսեղյան, դիմորդների մի մասը պետք է ներբուհական քննություններ հանձնի երևանում: Ինչպե՞ս է դա իրականացվելու շրջափակման պայմաններում:

- Այո, տարբեր հարցերում դժվարությունների առաջ ենք կանգնելու: Ծագելու են թղթի, ծրարների, քաթրիչների, պատճենահանող սարքերի ապահովման խնդիրներ: Պետք է մի ձև գտնենք, որ այդ գործը կատարվի: Մարդիկ կան, որ ասում են՝ պե՛տք է, արդյոք, այս պայմաններում արտաքին ընթացիկ գնահատումներ անցկացնել: Իսկ եթե դա չանենք, ու երեսուն չիմանա տվյալ պահին իր գիտելիքների փաստացի գնահատականը, ի՞նչ է նշանակում: Դե, եկեք ոչինչ չանենք, դաս էլ չտանք: Հետո էլ պատճառներ ենք գտնում, արդարանում, թե ինչու չենք կատարել մեր գործը: Կրթության վերաբերյալ ոչ մի արդարացում չպետք է լինի: Մնացած բոլորն արտածվում են սրամից: Եթե կրթություն չկա, ոչ մասնագետ կլինի, ոչ տնտեսություն: Հիմքը դա է: Իսկ ինչ վերաբերում է երևանում քննություններ հանձնելուն, դեռ մինչև հունիսի 24-ը՝ ներբուհական քննությունների օրը, ժամանակ ունենք, հիմա չենք կարող ասել:

Առհասարակ լավ կլինի, և միշտ էլ ասում ենք, որ դպրոցներում պետք է աշխատանք տանենք, որ լավ գիտելիքներ ունեցող երեխաները ներգրավվեն մեր համալսարաններում, այստեղ մասնագիտություն ստանան ու աշխատեն այստեղ: Նաև եթե գործի ռազմական ամբիոնը, դա նույնպես կնպաստի, որ դիմորդները մնան այստեղ: Մեզ այդպիսի մարդիկ են հարկավոր: Ավ սովորողների հիմնական մասն այստեղ պիտի մնա, որպեսզի լավ մասնագետներ լինեն, հատկապես՝ դպրոցում, որպեսզի կարողանանք բարելավել և՛ տնտեսությունը, և՛ կրթությունը: Իզուր չի ասված, որ կարող են լուծում հարցերը: Ինչքան էլ մենք վերևում խոսենք, ամենալավ օրենքները գրենք, եթե իրագործող չկա, ամիմաստ է այդ ամենը: Ներուժ մենք ունենք, ընդամենը պետք է հասկանանք, թե ինչ իրողություն է, ու ճիշտ աշխատենք: Ես չեմ հավատում, որ չենք կարող առաջ գնալ: Պետք է օգտագործենք մեր ներուժը, ինչ հարստություն ու ունենք մեր երկրում: Եվ քիչ չունենք: Պարզապես պետք է խելքով օգտագործենք: Եվ յուրաքանչյուրն իր տեղում հասկանա, որ նաև իրենից է կախված մեր բարեհաջող ապագան:

Ս. ԽԱԶՆՐԱՆ

ՊԱՏԿԱԿՈՐ ԿՈՉՈՒՄՆԵՐ ՈՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐԳԵՎՆԵՐ ԵՐԱՆՏԱԿՈՐՆԵՐԻՆ

Արցախի Հանրապետության ֆիզիկական կուլտուրայի վաստակավոր աշխատողի պատվավոր կոչում է շնորհվել՝

Գրիգորի Ալեքսանի Առաքելյանին՝ ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի բնագավառում կազմակերպական արդյունավետ գործունեության համար - ԱՅ ԿԳՄՍ նախարարության աշխատակազմի սպորտի վարչության մարզական կազմակերպությունների և ֆեդերացիաների հետ համագործակցության և մարզակառույցների աշխատանքների համակարգման բաժնի գլխավոր մասնագետ:

ԱՅ նախագահի գրամանագրով ապրիլի 4-ին պարգևատրվել են մշակույթի բնագավառում և գրադարանային ոլորտում երկարամյա ավանդ ու մեծ ներդրում ունեցող մի խումբ գործիչներ:

Արցախի Հանրապետության վաստակավոր նկարչի պատվավոր կոչում է շնորհվել.

Գեղարվեստի բնագավառում ունեցած նշանակալի վաստակի համար նկարիչ-քանդակագործ, Հայաստանի նկարիչների միության անդամ **Հրանտ Գրիգորիի Մնացականյանին**:

Մշակույթի բնագավառում ունեցած նշանակալի վաստակի համար Ստեփանակերտի Վահրամ Փափազյանի անվան պետական դրամատիկական թատրոնի նկարիչ-ձևավորող, Արցախի և Հայաստանի նկարիչների միության անդամ **Ջորիկ Գրիգորիի Գալստյանին**,

Նկարիչ-քանդակագործ, Հայաստանի նկարիչների միության անդամ **Առնոլդ Լևոնի Սելիքսեթյանին**:

Արցախի Հանրապետության մախագահի հրամանագրով գրադարանային ոլորտում երկարամյա բարեխիղճ աշխատանքի համար **«Երախտագիտություն»** մեդալով պարգևատրվել են.

Լաուրա Երվանդի Առստանյանը - Ստեփանակերտի «Մետրոպոլիտեն» համալսարանի գրադարանի վարիչ,

Կարինե Ենգիբարի Սարգսյանը - Մետրոպոլիտենի անվան հանրապետական գրադարանի տեղեկատու-մատենագիտական և երկրագիտական բաժնի վարիչ,

Ռիտա Գրիգորիի Գևորգյանը - Մարտունու կենտրոնական գրադարանի մախսկին տնօրեն, կենսաթոշակառու:

Արցախի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարար Նորայր Մկրտչյանը շնորհավորել է շնորհակալություն է հայտնել պարգևատրվողներին վաստակաշատ գործունեության ընթացքում նվիրվածության, մեր ազգին և ժողովրդին մատուցած ծառայության համար ու մաղթել բեղմնավոր աշխատանք՝ ի շահ մեր երկրի ու ժողովրդի:

ԱՅ ԿԳՄՍՆ լրատվություն

ԳԻՏԱԿԱՆ ՎԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԱՐՃԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆՈՒՄ ԱՄՓՈՓՎԵԼ ԵՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԹԵՄԱՆԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Առաջին զեկուցումը նվիրված էր «Արցախի բնակչության կյանքի որակի բժշկական և սոցիալական վերլուծությունը հետապետելու շրջանում» թեմային, որի զեկուցմամբ հանդես եկավ ծրագրի ղեկավար, կենսաբանական գիտությունների դոկտոր Հասմիկ ՎԱՍՏՅԱՆԸ:

Նրա տեղեկացմամբ՝ առաջին անգամ իրականացվել է հետապետելու շրջանում Արցախի բնակչության կյանքի որակի բժշկական և սոցիալական վերլուծությունը գնահատում: Գնահատվել են Արցախի բնակչության առողջապահական միջավայրի կարիքները ըստ կյանքի որակի հիմնական ցուցանիշների փոփոխության առանձնահատկությունների, որի արդյունքում առողջապահական և այլ գերատեսչությունների ռազմավարական ծրագրերը կունենան գիտագործնական հիմք: Սոցիոթրոնիկ արդյունքների հիման վրա ստեղծվել է Արցախի բնակչության կյանքի որակը բնութագրող տվյալների բազա, որը կարող է օբյեկտիվ հիմք լինել բնակչության առողջության պահպանմանն ու ամրապնդմանն ուղղված միջոցառումների համար: «Մենք եկել ենք այն եզրահանգման, որ արդեն իրավունք ունենք գիտականորեն հիմնավորել «արցախյան ֆենոմեն» հասկացությունը»,- նշեց Հ. Վաստյանը: Ըստ նրա՝ հնարավոր է հետազոտության արդյունքներն օգտագործել ոչ միայն առողջապահության ոլորտում, այլ նաև տարբեր գերատեսչություններում՝ որպես նոր գործիք, քանի որ հետապետելու շրջանում իրավիճակը պահանջում է միանգամայն նոր մոտեցումներ բնակչության առողջության գնահատման վերաբերյալ: «Տեսնում ենք, որ բժշկությունը զարգանում է, իսկ հիվանդությունները երիտասարդանում են: Առողջությունը մեզ մոտ ձեռք է բերվում թանկ ֆիզիոլոգիական գնով: Արցախցի հետազոտողները ցույց են տալիս, թե ինչպես կարելի է մեղմացնել, շտկել այդ գոր-

ծոնների ազդեցությունը, ներկայացնել նաև որոշ գործնական առաջարկներ»,- հավելեց գիտնականը: «Այ կաթնասունների ֆաունայի արդի վիճակը և մոնիթորինգը» թեմայի հետազոտական արդյունքների հաշվետվությամբ հանդես եկավ ծրագրի ղեկավար, կենսաբանական գիտությունների դոկտոր Վահրամ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ: Արցախի Կարմիր գրքի ցանկը, ցավոք, մեծացել է, նախկինում գրանցված էր 99 տեսակ, այժմ դարձել է 153 տեսակ: Կենդանիների խտությունը շեշտակիորեն նվազել է այն ժամանակահատվածից, երբ մարդը գիտակցորեն է սկսել ազդել բնական և էկոլոգիական համակարգերի վրա: Առկա բազմաթիվ գործոններին՝ չկանոնակարգված որս, անտառահատում, տարածքների հրդեհում, անտառագողություն, գյուղատնտեսական հանդակներում ոչ լիարժեք և նորմալ պայքար մկանման կրծողների դեմ, ավելացել են 2020թ. պատերազմում Արդթեջանի կողմից իրականացված բարբարոսությունները՝ արգելված զենքերի, այր թվում՝ ֆոսֆորական, օգտագործումը, ինչը հանգեցրել է կենսամիջավայրերի ավերմանը և կենդանական ու բուսական տեսակների անվերադարձ կորստին: Այդ մյուսերն ուղարկվել են Հաագայի միջազգային դատարան:

«Հակամանրէնային պատրաստուկների ազդման հետազոտությունն ընդդեմ թռչաբորբի հարուցիչների աճի» թեմայի ղեկավար, կենսաբանական գիտությունների թեկնածու Արև ԽՄԻՍՅԱՆԻ հաշվետվությունն այսօր աշխարհում գիտնականների կողմից մեծ հետաքրքրություն ներկայացնող՝ հակաբիոտիկներին փոխարինող

կենսաբանական նոր միջոցների ստեղծման ուղղությամբ իրենց հաջող փորձերի մասին էր: ԱԿԳ-ում արդեն կան պատրաստի տվյալներ: Բանախոսի վկայությամբ՝ աշխատանքը հեռանկարային է, ստեղծված միջոցները թռչաբորբի հարուցիչների ժամանակ կարող են փոխարինել մի շարք հակաբիոտիկների: Աշխատանքի վերջնարդյունքը հակաբիոտիկների՝ որպես կենսաբանական, այլ ոչ թե քիմիական միջոց ներկայացնելն է պատիճների ու դեղահաբերի տեսքով:

Տեխնիկական գիտությունների թեկնածու Քրիստինե ԱՄՐԱՅԱՆԻ ղեկավարած նախագծի նպատակն էր էկոլոգաերկրաբանական հետազոտություններ անցկացնելով Արցախի տարածքում՝ ուսումնասիրել Ստեփանակերտ քաղաքի փողոցային փոշու և դրա հետ ասոցացված տոքսիկ տարրերի մակարդակները՝ վեր հանվելով էկոլոգիական և առողջական ռիսկերը: Հետապետելու շրջանում Ստեփանակերտում բնակչության թվաքանակը մեծացել է, ինչը ենթադրում է նաև տրանսպորտային ծանրաբեռնվածության ավելացում, որն առաջին հերթին արտահայտվել է որոշ տոքսիկ տարրերի պարունակության բարձրացմամբ: «Այսօր Ստեփանակերտի վրա անտրոպոգեն սթրեսը մեծացել է, և չինարարական աշխատանքներն իրականացնելիս պետք է խիստ պահպանել բնապահպանական նորմերը, որպեսզի մեր մայրաքաղաքը պահի իր մաքրագույն քաղաքներից մեկի կարգավիճակը»,- ասաց զեկուցողը՝ հավելելով, որ արդյունքները ներկայացվել են պատկան մարմիններին՝ համապատասխան միջոցառումների մշակմամբ: «Այ տարածքում գործող կաթի վերամշակման գործարաններում առաջացող կաթի շիճուկի բաղադրատարրերի համալիր հետազոտություն և ԿԱՄ-երի անջատում» թեմայով հետազոտության արդյունքները ներկայացրեց ծրագրի ղեկավար, կենսաբանա-

կան գիտությունների թեկնածու Լիյա ԱՈՍՏԱՅԱՆԸ: Հետազոտության կարևոր նպատակներից էր Հայաստանում և Արցախում կաթնամթերքի արտադրության թափոն հանդիսացող կաթի շիճուկի համալիր ուսումնասիրությունը, նրանց ակտիվ միացությունների քանակական ու որակական հետազոտությունը, ինչպես նաև նպատակային միացությունների անջատման ու մաքրման արդյունավետ տեխնոլոգիաների մշակումը: Նորագույն տեխնոլոգիաներով ստուգվել է շիճուկի՝ մինչ այդ գրականության մեջ նշված 10 միկրոտարրերի փոխարեն 23-ը, ինչը նորույթ է: Ուսումնասիրվել են պանրի ու կաթնաշոռի շիճուկները: Պարզվել, որ նրանց միջև տարբերություններ չկան: Հետազոտությունները նաև ցույց են տվել, որ տարվա բոլոր եղանակներին, կախված անասունների կերատեսակից, շիճուկի բաղադրատարրերը փոփոխության չեն ենթարկվում, պահպանում են իրենց օգտակար հատկությունները: Ծրագրի հեղինակը ամառը եղել է ՌԴ գիտահետազոտական ինստիտուտում, որտեղ զարմացել են, որ այստեղ այսպիսի աշխատանքներ ու մեթոդներ են կիրառվում: Բոլոր զեկուցողները տեղեկացրին, որ իրենց ղեկավարած նախագծերի հետազոտությունների արդյունքները հրապարակվել են բարձր վարկանիշ ունեցող միջազգային հանդեսներում: Նախագծերի կարևոր առաքելություններից մեկն էլ Արցախում համապատասխան մասնագետներ պատրաստելն ու վերապատրաստելն է՝ նպաստելով Արցախում գիտության զարգացմանը, թեմաների շրջանակում ունեն հայցորդներ: Վերջում ԱԿԳ տնօրեն Ա. Սարգսյանը հայտարարեց, որ ապրիլի 3-ից Արցախի գիտական կենտրոնը կունենա ևս մեկ արտադրանք շուկայում՝ հակադեպոզիտիկ թեյերի երեք տեսականի:

Սեփ. լրատվություն

ՀԱՂՈՒԹԻ ԳՊՐՈՅՈՒՄ

Նորոյրա մարտահրավերների առանձնաշարքում Արցախը հայաշունչ պահելու, հայ դպրոցականին հայեցի դաստիարակելու, հայի ոգին անկտրում պահելու և սերն առ մայրենին ամրապնդելու համար ձգտմանն է ուղղված Հաղորթի

Մ. Մանվելյանի անվան միջնակարգ դպրոցում վերջերս կազմակերպված միջոցառումների շարքը: Ի հեճուկս բոլոր դժվարությունների՝ հայոց լեզվի, գրականության և պատմության մեթոդափոխումը կարողացավ հավուր պատճառներ կազմակերպել Մայրենիի միամայակի շրջանակներում նախատեսված միջոցառումները: Չնայած երեխաները դպրոց չէին հաճախում, բայց պարապմունքներն սկսվելու և պես կարճ ժամանակահատվածում 6-րդ դասարանի (ուսուցչուհի՝ Ա. Դավթյան) աշակերտները հանդես եկան մայրենի լեզվին նվիրված զեղեցիկ միջոցառմամբ: «Մեր գոյության արև, մեր ինքնության ոգի...» խորագի-

րը կրող միջոցառումը (բանաստեղծություններ, երգ ու պար, բեմականացում) ամասելի բավականություն պատճառեց հանդիսատեսին և վերստին ապացուցեց, որ հայ լեզու, պարում է ու դեռ կապրի՝ շուրթերին մշտաբորբոք պահելով ոսկեդեմիկ մայրենին:

11-րդ դասարանի աշակերտների մասնակցությամբ (ուսուցչուհի՝ Ն. Դանիելյան) կազմակերպվեց ցերեկույթ՝ նվիրված հայ ականավոր բանաստեղծ Վ. Տերյանի ծննդյան տարեդարձին:

Հայոց լեզվից և գրականությունից ունեցած գիտելիքները վեր հանելու և սովորողներին լրացուցիչ գիտելիքներով զինելու նպատակով 7-րդ դասարանի աշակերտների (ուսուցիչներ՝ Ա. Լալայան և Ն.Դանիելյան) միջև կազմակերպվեց խաղ-մրցույթ:

«Արմատ» և «Ածանց» անունները կրող թիմերի աշակերտները ցուցաբերեցին ակտիվ մասնակցություն: Խորհրդանշական էին նաև պոե-

գիայի համաշխարհային օրվան նվիրված ընթերցումներն ու արտասանությունները: Ճաշակով զարդարված դասասենյակն ու հոգու խորքից ընտրված ստեղծագործությունները ներկայներին մի կարճ ժամանակով տարան մի այլ աշխարհ:

Հաղորթի Մ. Մանվելյանի անվան միջնակարգ դպրոցում կազմակերպվող բոլոր միջոցառումները փայլալույս են մի վեհ գաղափար՝ շրջափակված Արցախը ապրում է, շրջափակման մեջ գտնվող արցախցին պիտի ապրի, արարի, իր ազատատենչ ոգով ու ամրակուռ կամքով պիտի բացի բոլոր փակ ճանապարհները, պիտի վերագտնի երբեմնի փառքը:

Արեգա ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ Հաղորթի Մ. Մանվելյանի անվան միջնակարգ դպրոց

ԼԻՆԵԼ ԼԱՎ ՌԻՍՈՒՅԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒՄ Ե

Ժամանակն ու իրավիճակը ինչքան էլ քելադրող լինեն, պարտադրեն գրված ու չգրված օրենքներ, միևնույն է, արժեքներ կան, որ մնայուն են ու պահանջված, հազար ու մի փորձություն տեսած, մրրիկների ու հողմերի դիմակայած, օրենքների հողվածներից գուցե սպրդած այս կամ այն պատճառով, որ բոլոր ժամանակների համար էլ մնում են հաստատուն, կայուն, անջինջ ու անփոխարինելի: Մտքերիս քարավանը ձգվում է անցյալի ինչ-որ անորոշ կետից ու հիշողության ժապավեններով ներկայացնում կյանքի ճանապարհի այն ոլորանները, որոնք դժվար հաղթահարելի են եղել, սակայն անցել ենք արժանապատվորեն՝ հավատ ընծայելով մեր մասնագիտական բացառիկության օրինաչափությանն ու միաժամանակ հաճելի հնարավորություն ունենալու փաստին:

Տարիները չեն կարող մշուշել այդ գործունեության արգասիքները. ավելին, նրանք սրբագրում են դրանք՝ դարձնելով էլ ավելի մաքուր ու բյուրեղյա ճշմարտություն: Եթե շիտակ ու անխախտ են անցել այդ ճանապարհը, ուրեմն թողել են սերունդների մի հսկայական բանակ, որոնցով ներշնչվել ու ոգևորվել են, նրանց ազնիվ հոգիներում առողջ հունդեր շաղ տվել հավատարիմ սերնդացանի պես, ուրեմն շարունակաբար ապրում են նրանց հանապազօրյա գործունեության, սրտի հեքի ու տրոփյունի, խիղի ու վշտի, լուսավոր հեռանկարի պատկերներում: Դու հավետ կաս նրանց բոլոր գործողություններում, քանզի այդ կյանքի չափանիշները գրվել են հենց քո ձեռքով:

Գուցե այլ մասնագետների թերացումներն ու չնչին վրիպումները անհետևանք անցնեն ու իրենց կնիքը չթողնեն մարդկանց կյանքի վրա (որքան էլ է են խիստ կասկածում), բայց մանկավարժի ցանկացած գայթակարող է կործանարար լինել. սերունդներ կարող են այլատեսակ լինել ու կործանվել: Տեղին է այստեղ հիշատակել Մեծն Խորենացու «Պատմության» եզրափակիչ հատվածը՝ «Ողբը», որը կարծես մեր օրերի համար է գրվել. «...Վրդովվեց խաղաղությունը, հիմնավորվեց տգիտությամբ չարափառությունը...»

Սարիները չեն կարող մշուշել այդ գործունեության արգասիքները. ավելին, նրանք սրբագրում են դրանք՝ դարձնելով էլ ավելի մաքուր ու բյուրեղյա ճշմարտություն: Եթե շիտակ ու անխախտ են անցել այդ ճանապարհը, ուրեմն թողել են սերունդների մի հսկայական բանակ, որոնցով ներշնչվել ու ոգևորվել են, նրանց ազնիվ հոգիներում առողջ հունդեր շաղ տվել հավատարիմ սերնդացանի պես, ուրեմն շարունակաբար ապրում են նրանց հանապազօրյա գործունեության, սրտի հեքի ու տրոփյունի, խիղի ու վշտի, լուսավոր հեռանկարի պատկերներում: Դու հավետ կաս նրանց բոլոր գործողություններում, քանզի այդ կյանքի չափանիշները գրվել են հենց քո ձեռքով:

Ուսուցիչները՝ տխմար ու ինքնահավան, իրենք իրենցից պատիվ գտած և ոչ Աստուծուց կոչված... Աշակերտները՝ սովորելու մեջ ծուլ... աշխարհականները՝ անբարտապան, ստահակ... զինվորականները՝ անարի, պարծենկոտ, զենք ատող... դատավորները՝ տմարդի, ստախոս, կաշառակեր... իշխանները՝ ապստամբ, գողերի գողակից, կաշառակեր... կրոնավորները՝ կեղծավոր, ցուցամուկ, սնափառ... վիճակավորները՝ հպարտ, դատարկապարտ... Աստվածությունը մոռացված է...»:

Պատմաժողով կարծիքով՝ առանց իր սիրելի ուսուցիչների ասես որբացել էր Հայոց աշխարհը... կործանվում էր և՛ սոցիալապես, և՛ բարոյապես:

Գուցե ինչ-որ տեղ նա ծայրահեղ էր, սակայն այդ սուր քննադատության մեջ անգամ զգացվում է նրա խոր հայրենասիրությունը:

Երբ ուսուցիչը դասարան է մտնում ու նայում իրեն ուղղված բազմաթիվ անմեղ հայացքների, որ իրենից շատ բան են ակնկալում, առաջին հերթին պետք է մտածի նրանց՝ տարբեր ընտանիքներից եկած ու տարբեր խառնվածքներով երեխաների ներդաշնակ միավորման մասին: Ստեղծի մի կուռ կոլեկտիվ, որտեղ հարգի կլինեն փոխըմբռնումը, միջանց կարծիքը լսելու և հարգելու կարողությունը: Շատ կարևոր է սովորողների պահվածքը, այսինքն՝ նրանցից յուրաքանչյուրը, անտեսելով իր անձնական շահը, կարողանա ապրել ընդհանուրի շահով, մեկը մյուսի համար: Այսպիսի մթնոլորտում հնարավոր կլինի ձևավորել կուռ ու ամուր կոլեկտիվ, որին ոչինչ չի կարող սպառնալ, և որտեղ հնարավոր կդառնան բազում հաջողություններն ու ձեռքբերումները: Որտեղ հաշտ ու համերաշխ են ընկերները, այնտեղ էլ երաշխավորված են բարին ու օգտակարը:

Ուրեմն լավ հետևենք «Պատմության» դասերին, չթերանանք ու երբեք մտքով կույր չլինենք, որ չկործանվենք: Դպրոցը մի դարբնոց է, որտեղ պետք է աշխատեն միմիայն հմուտ «դարբիններ»՝ օժտված մարդկային ամենավեհ հատկանիշներով ու այնպիսի արժեքահամակարգով, որը չնչին չափով անգամ կասկած չհարուցի:

Երբ ուսուցիչը դասարան է մտնում ու նայում իրեն ուղղված բազմաթիվ անմեղ հայացքների, որ իրենից շատ բան են ակնկալում, առաջին հերթին պետք է մտածի նրանց՝ տարբեր ընտանիքներից եկած ու տարբեր խառնվածքներով երեխաների ներդաշնակ միավորման մասին: Ստեղծի մի կուռ կոլեկտիվ, որտեղ հարգի կլինեն փոխըմբռնումը, միջանց կարծիքը լսելու և հարգելու կարողությունը: Շատ կարևոր է սովորողների պահվածքը, այսինքն՝ նրանցից յուրաքանչյուրը, անտեսելով իր անձնական շահը, կարողանա ապրել ընդհանուրի շահով, մեկը մյուսի համար: Այսպիսի մթնոլորտում հնարավոր կլինի ձևավորել կուռ ու ամուր կոլեկտիվ, որին ոչինչ չի կարող սպառնալ, և որտեղ հնարավոր կդառնան բազում հաջողություններն ու ձեռքբերումները: Որտեղ հաշտ ու համերաշխ են ընկերները, այնտեղ էլ երաշխավորված են բարին ու օգտակարը:

Այսօր դպրոցին անհրաժեշտ են հենց այդպիսի անհատներ, որոնք գիտելիք հաղորդելուց զատ մատաղ սերունդից կարող են կերտել միայն հայրենապաշտ ու նվիրյալ քաղաքացիներ, որոնց մտապատկերում անգամ տեղ չեն գտնի հողի մտքերն ու կասկածները, որոնք ցանկա-

րան պահի պատրաստ կլինեն անվարան պայքարի նետվել, միայն թե հող հայրենին անաղարտ մնա: Այս փաստը իրողություն է բազմադարյա մեր մաքառումների պատմության էջերի հանգամանակից ուսումնասիրության արդյունքները հաշվի առնելով:

տավոր պայմաններ կարող է ստեղծել միայն հմուտ ուսուցիչը իր վարպետության շնորհիվ:

Չերթական կարևոր պայմանը սովորողի մոտ ազգային արժեքները գնահատելու կարողության ձևավորումն է՝ բացառելով նեղ ազգային ըմբռնումը: Արվեստի, գիտության նվաճումների օրինակներով պետք է կրթել այնպիսի սերունդ, որը, գնահատելով իր ազգայինը, միաժամանակ կարողանա ծանոթանալ համաարդկային արժեքներին, համադրի դրանք ու էլ ավելի շահագրգիռ լինի հպարտորեն կրելու հենց իրենը՝ հայկականը: Մեծ հայրենասեր Ռաֆայել Պատկանյանը պատահական չէ, որ պատգամում էր երիտասարդներին. «Օտարինը դու մի՛ ատիր և մի՛ սիրիր կուրորեն, Բայց քո հայի օգուտները միշտ վեր դասիր ամենին»: Հայրենասիրական խոր մղումներով սերունդ է պետք մեզ, որն ամուր կառչած կլինի իր ազգային արմատներին և երբեք թույլ չի տա ոչ մեկին վիրավորել իր ազգային արժանապատվությունը:

Ուսուցիչ գործունեության կարևոր օղակներից մեկն էլ աշխարհաճանաչ երիտասարդությունն է: Դրան հասնելու ճանապարհը սկսվում է սովորողների մոտ ուսման նկատմամբ մեծ հետաքրքրություն առաջացնելով: Գործընթացը կարելի է իրականացնել բովանդակալից ու նպատակային էքսկուրսիաների, նշանավոր անձանց հետ հանդիպումների, քննարկումների, աշխարհահեռու անհատների մասին տեսանյութերի ու ֆիլմերի միջոցով: Այս համապատկերում նա կկարողանա համեմատությամբ գնահատել իրենը, ճանաչել մեր ամբողջը, որոնցով ներկայանում ենք աշխարհին:

Եվ, ի վերջո, ուսուցիչ գերագույն նպատակը սովորողներին գիտելիքով զինելու սուրբ գործն է: Տգիտության մեջ լույսը խավարից չի գատվում, և ուսուցիչն է այն փարոսը, որ պիտի լուսավորի մատաղ սերունդի ճանապարհը՝ նրան դարձնելով անխոցելի: Այս գործընթացում թերևս հատուկ դեղատոմս չկա, սակայն ստեղծարար մանկավարժը հմտորեն ընտրում է մեթոդներ ու հնարներ, դրանցով նվաճում երեխայի հոգին ու տանում նրան գիտության զարմանահրաշ աշխարհը, որտեղ նա ազատ է ընտրության հարցում: Սկսվում է հետազոտական ու ստեղծագործական մի աշխատանք, որի շնորհիվ սովորողը ձեռք է բերում գիտելիքներ, շահագրգռվում դրանք ավելի հարստացնելու ձգտումով:

Այս ամենն իրագործելը դառնում է հեշտ ու դյուրին, երբ ուսուցիչ-աշակերտ հարաբերություններում իշխում են փոխադարձ սերն ու հարգանքը, փոխվստահությունը, փոխըմբռնումը:

Մեր այսօրվա ծանր իրականության մեջ ավելի է դժվարացել մանկավարժի գործունեությունը, բայց պետք է հասկանանք մի շատ կարևոր հանգամանք. մեր ազգի գալիք արշալույսները ավելի պայծառ տեսնելու ցանկությունը մեզ պիտի մղի անօրինակ սխրանքների ու զոհողությունների: Դա է պահանջում ժամանակը:

Դաստիարակել արժանապատիվ, հայրենասեր ու նվիրյալ քաղաքացի. սա պիտի լինի դպրոցի խնդիրը, որովհետև այլ մոտեցումների դեպքում հայրենիքն է կործանվում, ու հայրենադավներն են ավելանում:

Ինչքան էլ ծանր ու դժվար լինի, հավատարիմ մնանք մեր կոչմանը, որ կանգուն մնա մեր հայրենիքը: Կրթենք երկրի ճակատագրով մտահոգ ու արդարամիտ սերունդ:

Մուրայա ՂԱԶԱՐՅԱՆ

Յիշատակի խնկարկում

ՎԻԳԵՆ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ. ՄԱՆԿԱՎԱՐԺ, ՌԱԶՄԻԿ. ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՉ

Ապրիլի 5-ը ԱՀ Գերագույն խորհրդի պատգամավոր Վիգեն Գրիգորյանի հիշատակի օրն է: 30 տարի առաջ այդ օրը սկանի պայթյունից կտրվեց Արցախյան ազգային-ազատագրական պայքարի խորհրդանիշներից մեկի՝ ԱՀ ԳԽ պատգամավոր Վիգեն Գրիգորյանի կյանքի թելը:

Վ. Գրիգորյանը Արցախի երևելի մանկավարժներից էր. Հայոց լեզվի և գրականության ուսուցիչ, դպրոցի տնօրեն, ազատամարտիկ, քաղաքական գործիչ: Ազգային ոգու և արժեքներ կրող ու նույնը ներարկող մանկավարժը ոչ միայն սովորեցնում էր, այլև անձնական օրինակ ծառայում: Նրա ամբողջ կյանքը լի էր խիզախումներով: Դեռ Բաքվի մանկավարժականում սովորելու տարիներին Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակի ոգեկոչման համար նա դատապարտվել է կարճատև ազատազրկման: Իսկ ազգային մեծ գաղթից երբ սկսվեց, երբեմնի Դիզակ գավառի կենտրոն Տողը Արցախյան շարժման սկզբնօրեից իսկ դարձավ ոգեղեն օջախ: Դեռ ռազմական գործողությունները չէին սկսվել, երբ հայրենի Տող գյուղի միջնակարգ դպրոցի հայոց լեզվի և գրականության ուսուցիչը և փոխտնօրենը գրիչը փոխարինեց զենքով: Իսկ երբ սկսվեցին մարտական գործողությունները, Հայրութում առաջին պաշտպանական ջոկատը՝ «Վրեժ» անվամբ, ստեղծվեց Տող գյուղում՝ Վիգեն Գրիգորյանի հրամանատարությամբ: Ռազմական տեսակետից ամենածանր վիճակը 1991թ. մայիս-հունիս ամիսներին էր: Շրջանում 14 գյուղ հայաթափվել էր, զենք չկար կամ շատ քիչ էր: Զոկատները պարտիզանական կռիվներ էին մղում թշնամու մեծ ուժի դեմ: 1991թ. հոկտեմբերի 30-ի գիշերը Տող գյուղի ազատագրումը վճռորոշ նշանակություն ունեցավ Արցախյան պատերազմի ողջ ընթացքի վրա: Չնայած հատուկ գումարտակ, որի շտաբի պետը Վիգեն Գրիգորյանն էր: 1992թ. ընտրվելով ԱՀ Գերագույն խորհրդի պատգամավոր, նա վայր չդրեց զենքը, շարունակեց մասնակցել ռազմական գործողություններին: Մասնակցել է Հաղորդի շրջանի գյուղերի ազատագրման բոլոր մարտերին: 1993թ. թշնամին սկսում է ավելի մեծ քանակությամբ գործ ու տեխնիկա ուղարկել: Ֆիզուկում սկսվում են ծանր մարտերը, Ազոխ գյուղի ազատագրումից հետո Վ. Գրիգորյանը նախաձեռնում է առաջին գծի ամրացումը հետագա հարձակման համար:

Վիգեն Գրիգորյանը համակված էր հայությանը Հայրենիքում միավորելու, ազատ եւ միացյալ Հայաստան վերակերտելու գաղափարով: Նա զոհվեց այդ ճանապարհին՝ 1993 թվականի ապրիլի 5-ին:

Ճարտասանական շնորհքով օժտված մտավորականը լավ գործ արեց ազգային գաղափարախոսության արմատավորման, ազատագրական պայքարը կազմակերպելու գործունեության մեջ: Այսօր էլ, երբ Արցախը կանգնած է կորստյան վտանգի առաջ, կարիք ունենք Վիգեն Գրիգորյան անհատների պես առաջնորդների: Ինչպես նրա ծննդյան 70-ամյակի կապակցությամբ ասել է այն ժամանակ ԱՀ ԿԳՄՍ նախարար Լ. Ղարախանյանը, «Վ. Գրիգորյանը մնայուն արժեք է, որով մեր ազգային դիմադրողականության ու դիմացկունության մակարդակը կարող ենք բարձրացնել»:

Ապրիլի 5-ին ԱՀ խորհրդարանի ղեկավար Արթուր Թովմասյանը պատգամավորների հետ մեկտեղ ծաղիկներ է խոնարհել Աժ ծեմետարանի զոհված պատգամավորների հիշատակը հավերժացնող հուշատախտակի առջև:

«Այն արժեքավորները, որ որդեգրել էր Վիգեն Գրիգորյանը, մեզ համար պետք է լինի ուղեցույց, և մեզանից յուրաքանչյուրը պետք է կարողանա նրա թողած հետքն ու ավանդը դարձնել գործելանոց», - գնահատանքի ու խոնարհումի իր խոսքում ընդգծել է ՀՀԴ խմբակցության պատգամավոր Դավիթ Իշխանյանը:

Մենք պարտավոր ենք վերադառնալ ու ապրել այն արժեքներով, ինչ մեզ փոխանցում են Վիգեն Գրիգորյանի մասնները:

ՑԱՆԿՈՒԹՅՈՒՆ Է ՊԵՏՔ

ԻՆՉՊԵՏ ԼԻՆԵԼ ԱՆԽԱՐՀՈՒՄ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ԳՊՐՈՑ

Արամ ՓԱՆՉԱՆՅԱՆ «Այբ» դպրոցի տնօրեն

Չկա որևէ անհաղթահարելի հանգամանք, որևէ սկզբունքային սահմանափակում, որը խանգարում է որևէ դպրոցի դառնալ լավագույնն աշխարհում: Թե ինչպիսին կլինի դպրոցը, կախված է այնտեղ աշխատող մարդկանցից՝ ղեկավարներից ու մանկավարժներից: Ուրեմն, կան մեծ խոստովանումներ, որ այլ ազգերի մասնագետները մեզից ինչ-որ բանով սկզբունքայինորեն լավ են, այդպիսին են ծնվել, կան էլ որոշումներ, որ ամեն մեկս մեր տեղում անում ենք ամեն բան, որ մեր դպրոցը դառնա աշխարհում լավագույնը: Այլ տարբերակները նրանց համար են, ովքեր ի սկզբանե պարտվել են՝ առանց պատճառի և հիմնավորման:

Մենք գիտենք, որ մեր երկրում կան դպրոցներ, որոնք հեռու են աշխարհում լավագույնը լինելուց: Խնդիրը դա չէ, այլ այն, որ կան դպրոցներ, որոնց անձնակազմը, աշխատակիցները, ուսուցիչները չեն էլ երագում, որ երբևիցե լինեն աշխարհի լավագույն դպրոցը: Ինչու, և ի՞նչն է իրենց խանգարում երագել, ի՞նչն է իրենց խանգարում իրապես դառնալ աշխարհի լավագույնը: Խոսենք այսօր դրա մասին:

Եկեք սկզբից պարզենք, թե ինչ ասել է՝ աշխարհի լավագույն դպրոց: Բնավ չկա երկու լավ դպրոց, որ աշխատում են միևնույն միջավայրում, միևնույն տեսակի երեխաների հետ կամ ունեն մեծ շատ դժվարություններ: Ամեն դպրոց ունի իր յուրահատկությունը, իր տարբերությունը: Այս առումով դժվար է համարել և վերցնել աշխարհի դպրոցներից մեկը ու ասել՝ ահա սա է լավագույնը: Չարքը դա չէ, հարցը ոչ թե վերջնականապես է, որովհետև չի կարող լինել մեծ մասշտաբով: Կրթության ոլորտում չկա բացարձակ արդյունք, որից վեր հնարավոր չէ գնալ: Ամեն կրթական հաստատություն, լինի դպրոց, թե համալսարան, ունի զարգացման տեղ, ունի զարգացման ճանապարհ անցնելու: Սակայն թե դու ինչ չափանիշ ես դնում քո առջև, որտեղ ես պատրաստ կանգ առնել և առաջ չգնալ, ինչի հետ ես պատրաստ համակերպվել, որոշվում է միայն ու միայն քո հավակնությամբ: Ու եթե չես հավակնում դառնալ աշխարհի լավագույն դպրոցը, լինել լավագույնն աշխարհում, հաստատ չես զարգանա, չես դառնա ընդհանրապես լավ դպրոց: Եվ

ընդհանրապես, որպես դպրոց չես կարող համարվել արժանի քո ամեն աշակերտին, վստահության փոքր այն չափաբաժնին, որ ստանում ես հասարակությունից և այն գումարին, որ հասարակությունը ծախսում է այդ դպրոցի վրա: Հիմա կթվա, որ ես շատ խիստ պնդումներ եմ անում: Բայց եկեք մի քիչ խորանանք ու հասկանանք, արդյո՞ք այդ պնդումներն այդքան անհիմն են: Վերցնենք այլ կարգի հաստատություններ և հասկանանք, թե ինչն է նրանց խանգարում լինել աշխարհում լավագույնը: Ասենք, բժշկական հաստատություն: Այն կարող է ունենալ շատ լավ բժիշկներ, բայց բացի բժիշկներից ցանկացած բժշկական հաստատություն կարիք ունի պայմանների, սարքավորումների, որոշակի արտաքին անհրաժեշտ բաղադրիչների, դեղերի մատակարարման, տարբեր տեխնոլոգիաների, որոնք լոգիստիկ խնդիրներ են լուծում, պայմանավորում են բժշկական գործունեության և մարդկանց բուժելու գործընթացի հետ կապված այդ հաստատության հաջողությունը: Եթե վերցնենք տեխնոլոգիական ընկերություններ, այնտեղ կան գաղտնիքներ, կան ինչ-որ յուրօրինակ կուտակված գիտելիքներ, որոնք ապահովում են այդ ընկերության հնարավորություններն ու զարգացումը: Կան որոշակի տեխնոլոգիաներ, եզակի և հատուկ սարքեր ու սարքավորումներ կան իրենց գիտական արդյունքներ, որոնք կիրառում են իրենց աշխատանքի մեջ: Այդ ամենը նրանց դարձնում է ուժեղ ու պայմավորում է նրանց հաջողությունները: Մեկ այլ մեկը կարող է նույն բանն անել, բայց չհասնել նույնին:

Սակայն եթե մենք վերցնենք դպրոցը, ապա որո՞նք են այն գործոնները, որ խանգարում են նրան դառնալ աշխարհում լավագույնը: Որո՞նք են այն սկզբունքային սահմանափակումները, որ մենք կարող ենք անվանել և ասել՝ տեսեք, այ՛, սրա պատճառով այս դպրոցը երբեք չի դառնա լավագույնն աշխարհում: Տեխնոլոգիաները: Ոչ: Հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ տեխնոլոգիաները, իհարկե, օգնում են ուսուցիչների աշխատանքին և կարող են որոշ դեպքերում բարելավել ուսումնական գործընթացը, բայց որևէ սկզբունքային ազդեցություն կրթական արդյունքների վրա չունեն:

Իսկ զուգե կա՞ն ինչ-որ գաղտնիքներ, որ, ասենք, ֆինանսական դպրոցները պահում են իրենց պատերի ներսում և ոչ ոքի հետ չեն կիսում: Բնավ: Հակառակը, դրանց մասին բազմաթիվ գրքեր կան գրված, ամեն բան տեսանելի է և հասանելի: Ցանկացած կրթական գաղափար կա, հասանելի է, հրապարակված է: Դժվարը գաղափարը չէ, խնդիրը դա իրականացնելն է: Ամեն բան մանկավարժական գիտության և կրթության մեջ բաց է ու հասանելի: Միգո՞ւցե ավելի լավ դպրոցներն ունեն ինչ-որ ավտոմատացված բարդ համակարգեր, ինչ-որ ծրագրային կարողություններ, որոնք թանկ են, որոնք անհրաժեշտ են որպեսզի դպրոցը լավ աշխատի: Ոչ: Դրանք իհարկե, մեծ դպրոցների համար ինչ-որ առումով նվազեցնում են ծախսերը, հեշտացնում գործը, բայց սկզբունքային ազդեցություն չունեն երեխաների արդյունքների վրա: Նրանց արդյունքներն ամբողջովին պայմանավորված են միայն երկու բանով. առաջին՝ մանկավարժների ցանկությունն ու կարողությունը կրթել սովորողներին և երկրորդ՝ դպրոցների ղեկավարների ցանկու-

թյունն ու կարողությունը՝ այդ մանկավարժների գործունեությանն առավելագույնն աջակցել ու նրանց գործունեությունը ճիշտ կազմակերպել: Սա ընդամենը մարդկանց և նրանց կարողությունների հարց է:

Իհարկե, մեր ուսուցիչները երկար տարիներ ստանում են ցածր աշխատավարձ և շարունակում են ստանալ: Իհարկե, մեր դպրոցները բավարար կահավորված չեն, և լաբորատորիաները չունեն բոլոր այն անհրաժեշտ սարքերը, որպեսզի աշակերտներն ուսումնասիրեն բնագիտական առարկաները: Դրանք այսօրվա իրականության առկա խոչընդոտներն են, որոնք հարթահարելի են, որոնք սկզբունքային չեն, որոնք չունեն որևէ գերզաղտնիք: Չկա մի բան, որը դրա ետևում կանգնած է, որ եթե անգամ դա անես, միևնույն է, ոչինչ չի ստացվի:

Ոչ, դրանք լուծելի խնդիրներ են, դրանք կլուծվեն: Բայց հարցը դարձյալ մնում է. այդ բոլոր խնդիրները եթե լուծվեն, արդյո՞ք մենք կունենանք, աշխարհի լավագույն կրթական համակարգը: Արդյո՞ք մեր դպրոցները դրանից հետո շատ արագ կդառնան լավագույններ: Դա է խնդիրը:

Նորից կրկնեն միտքը: Երբ որ մենք ունենք վարպետ, որը լավ վարպետ է, հմուտ է, բայց ունի վատ գործիք, նա կաշկանդված է: Եթե նա չունենա լավ գործիք, չի կարողանա աշխատել, անկախ նրանից, թե ինչքան նրան կվճարենք ամեն պատրաստած իրի համար: Ուսուցիչը մեծ խոչընդոտ չունի: Ուսուցիչ գործիքը դեպքերի ճնշող մեծամասնությամբ գրատախտակն է և կավիճը: Ուրեմն, մենք պետք է նպատակ դնենք դառնալ աշխարհի լավագույն ուսուցիչներ: Երբ մարդը նպատակ է դնում, առաջանում է պահանջ: Երբ շատ մարդիկ են նպատակ դնում, առաջանում է պահանջների համախմբում, ու դրանց հիման վրա առաջանում է շարժում: Երբ շարժում է առաջանում, լինում են փոփոխություններ: Ուրեմն, ամեն լավ բան գալիս է մարդկանցից, նրանց առաջին քայլից: Նստել ու ակնկալել, թե ինչ-որ մեկը ինչոր մի բան կանի, ու մեզ մոտ կյանքը արագ կփոխվի, ուսուցիչներին հարիր մոտեցում չէ: Հենց այն պատճառով, որ եթե իրենք այդ նույն մտածողությունը փոխանցում են երեխաներին, կործանում են այդ երեխաների կյանքը:

Տնօրեններն էլ պետք է այսօր իսկ նպատակ դնեն, որ իրենց դպրոցները պետք է դառնան աշխարհում, ոչ թե մարզում, ոչ թե Հայաստանում, այլ աշխարհում լավագույնները: Որովհետև, դարձյալ կրկնեն, ոչինչ չի խոչընդոտում, չկա մի պատճառ, որ իրենք կարող են բերել և ասել, որ դրա պատճառով ինքը երբեք չի կարողանա դա անել: Ուսուցիչները բավարար կարողություններ չունեն, որպեսզի զարգացնեն դրանք: Չեն ուզում, չեն ցանկանում մտածել՝ ինչ անել, որ զարգանան: Դիմում են ուսուցիչներին, նորից կրկնում են՝ ուզեք և ցանկացեք, որ լինի, այլապես ոչինչ չի փոխվի:

Ամեն երկիր, ամեն դպրոց ունի իր մարտահրավերները: Այն խնդիրները, որ մենք ունենք մեր հանրակրթության մեջ, որոնք մեզ համար թվում են ահեղի, անլուծելի, օրինակ, ցածր աշխատավարձերը, դպրոցների ծանր շենքային վիճակը, որ մենք դեռ շատ դպրոցներ չունենք, որոնք ունեն հագեցած լաբորատոր միջավայր, զարմանալի կերպով շատ հեշտ լուծվող խնդիրներ են: Ուրիշ համակարգերում է

շատ ավելի բարդ խնդիրներ կան: Բերեն օրինակներ: Աֆրիկայի երկրներից մեկում՝ Ռուանդայում ինքնուրույն թվականներին ուսուցիչների բացակայությունները դասերին գերազանցում էր 50 տոկոսը: Դա նշանակում է, որ դասերի կեսին երեխաները չէին տեսնում ուսուցիչ. ուսուցիչը չէր գալիս դասի: Այդ երկրում մեծահասակների զգալի տոկոսը, գրեթե կեսը, մինչև այսօր գրել և կարդալ չգիտի: Եվ չեն կարող օգնել իրենց զավակներին, որ նրանք կարողանան սովորել դպրոցում: Երեխաները ստիպված են ապավինել ուսուցիչներին: Այդպիսի միջավայրում մարդիկ գործում են, փոփոխություններ են բերում: Նույն Ռուանդայում այսօր իսկ բոլոր երեխաները հաճախում են դպրոց, կրթության որակը բավականին բարձրացել է: Այո, նրանք ունեն խնդիրներ ուսուցիչների որակների հետ, ունեն այլ տեսակի խնդիրներ, բայց տեսնում ես փոփոխություն ու ոգևորվում ես: Եվ հասատ նրանց կրթության ղեկավարները, առաջնորդները հավակնում են իրենց երկիրը դարձնել կրթության առումով աշխարհի առաջատարը: Այլապես այդ բոլոր փոփոխություններն անհնար կլինեին:

Կարծում եմ՝ ձեզից շատերին զայրացրին իմ խոսքերը: Մտածեցիք, որ այս մարդը խոսում է առանց գիտակցելու, թե ինչ վիճակ է դպրոցներում, որքան են ուսուցիչները տառապում, որքան դժվար է գտնել այս կամ այն խնդիրների լուծումներ, որոնք ջրհեղեղի նման թափվում են ուսուցիչների ու դպրոցների գլխին: Որ երեխաները չեն ուզում սովորել, որ ծնողները սխալ են ընկալում և գիտակցում կրթության նպատակները ու շատ հաճախ անտեղի և անհեթեթ ճնշում են գործադրում դպրոցի ուսուցիչների վրա: Այդ ամենը հասկանալի է, բայց աշխարհի լավ դպրոցը ոչ թե այն դպրոցն է, որում սովորում են աշխարհի լավագույն երեխաները, որոնք շատ են ուզում սովորել և որևէ խնդիր չեն առաջացնում ուսուցիչների համար, այն դպրոցը չէ, որտեղ սովորում են այն ծնողների երեխաները, որոնք շատ կարևորում են կրթությունը և ամեն աջակցություն ցուցաբերում են դպրոցին: Այդպիսի դպրոց լինելը շատ հեշտ է, դա չէ աշխարհի լավագույն դպրոցը, այլ այն, որտեղ ամեն երեխա ստանում է լավագույն հնարավորություն, որը կարող է երբևիցե ունենալ, որպեսզի կրթության շնորհիվ կայանա կյանքում: Աշխարհի լավագույն դպրոցը այն դպրոցն է, որտեղ ուսուցիչներն ամեն օր էլ ավելի լավ են աշխատում, քան նախորդ օրը: Երբ էլ ավելի մեծ ձգտումներ ունեն: Դա այն դպրոցն է, որտեղ չի անտեսվում դպրոցի գործունեության որևէ կարևոր բաղադրիչ, բոլոր բաղադրիչները հավասարապես կարևորվում են: Աշխարհի լավագույն դպրոցը այն դպրոցն է, որտեղ բոլորս կերպով ենք սովորել: Եվ որքան էլ այսօր ինձ մտովի հակադրվեք, իմ ասածները ձեզ տանջելու են, ու այլևս չեք կարողանալու հաշտ լինել այն թերությունների հետ, որ կան ձեր դպրոցում: Իսկ դպրոցը բարոյական հաստատություն է, և բարոյականությունը հենց այդպիսի մի բան է: Պահ է գալիս, նա մեզ սկսում է տանջել ու պահանջել մեզանից գործողություն: Եվ այլևս մեզ հանգիստ չի թողնում: Հանգիստ չի թողնում մեր խիղճը, քանի որ մենք գիտենք, որ կարող ենք: Կարող ենք, բայց չենք անում, մենք կարող և պարտավոր ենք, բայց միևնույն է, չենք անում:

ԱՆՅՎԱՅՎԵԼ Է «ՏԱՐՎԱ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՈՒՍՈՒՅԻՉ» ԵՎ «ՏԱՐՎԱ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ» ՄՐՅՈՒՅԹՆԵՐԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՓՈԽԸ

Մարտակերտի շրջանում այս տարի «Տարվա լավագույն ուսուցիչ» մրցույթի շրջանային փուլին մասնակցության հայտ է ներկայացրել Կոճողտի Ա.Դանիելյանի անվան միջնակարգ դպրոցի հայտը լեզվի և գրականության ուսուցչուհի Ռուզաննա Սարոյանը, իսկ «Տարվա լավագույն դաստիարակ» մրցույթին՝ «Մարտակերտի թիվ 1 պետական ման-

կապարտեզ» ՊՈԱԿ միջին խմբի դաստիարակ Մարինե Օհանջանյանը: Տեղի է ունեցել շրջանային փուլի գնահատող հանձնաժողովի միտքը, որտեղ քննարկվել և ուսումնասիրվել են թեկնածուների կողմից ներկայացված տեղեկատվություններն ու փաստաթղթերը՝ համաձայն ԱՀ ԿԳՄՍ նախարարության հաստատած կարգի: Հաշվի առնելով թեկնածու-

ների ինչպես մասնագիտական հմտություններն ու կարողությունները, այնպես էլ աշխատանքային փորձն ու կրթադաստիարակչական աշխատանքում մեթոդական մոտեցումները՝ հանձնաժողովը հավանություն է տվել թեկնածուներին հանրապետական փուլին մասնակցելուն: Նշենք, որ մրցույթները կազմակերպում է

ԱՀ ԿԳՄՍ նախարարությունը, անցկացվում է 3 փուլով: Մրցույթների հանրապետական փուլն անցկացվելու է Ստեփանակերտում՝ Ուսուցչի օրվան ընդառաջ:

Աղբյուրը՝ «Չրաբերդ» թերթ

ՎԼՈՐ ՍԵՂԱՆ

լով. «Ընկերի հաջատրյան, այդ Դո՞ւք եք», և հավաստիանալով, որ իրոք նա է. ասել էր. «Մինչև հիմա Ձեր սովորեցրած «Антошка» և «Пусть бегут неуклюжий» երգերը հիշում ու երգում եմ բռնորոշ համար: «Այդ պահին ես զգացի, որ երևի ինչ-որ մի մնայուն բան թողել եմ: Չի եղել համակարգիչ, պրոյեկտորը դիաֆիլմերի համար եղել է տեխնիկայի հրաշք: Բայց աշակերտներին սովորեցրել ենք սիրել լեզուն ու նրանով ստեղծված մշակույթը: Այսօր էլ դա արվում է նոր մեթոդներով: Կարևորն այն է, որ մենք ծառայում ենք նույն նպատակին՝ երեխաներին ուսուցանում ենք մեծ ու հզոր ռուսաց լեզուն:

Մայրենի լեզվի ազդեցության առանձնահատկությունները ռուսերենի՝ որպես օտար լեզվի ուսուցման գործում

Թեման մատուցած. Խաչատրյանի համոզմամբ՝ մայրենի լեզվի ազդեցությունը ռուսաց լեզու դասավանդողները մշտապես զգում են: Պե՞տք է գործածել մայրենին ռուսաց լեզվի ուսուցման ընթացքում: Մի ժամանակ Ռ. Օսիպովը նման բանավեճ էր նախաձեռնել: Ուսուցիչների մի մասը գտնում է, որ այո, պետք է գործածել, մյուս մասը՝ ոչ: Ի վերջո եկել են այն եզրահանգման, որ ցանկացած մեթոդ կիրառելի է, միայն թե երեխաները հասկանան և սիրեն ռուսաց լեզուն: Օտար լեզվի ուսուցումը միշտ բախվում է մայրենի լեզվին ու բարբառին: Մեթոդի հիմնական պահանջը՝ հաղորդակցման հնարավորությունը, ոչ թե բացառում, այլ ենթադրում է մայրենի լեզվի գործածում: Այն առանձնահատուկ տարածայնություններ չի առաջացնում օտար, այդ թվում՝ ռուսաց լեզվի դասավանդման ժամանակ: Հայտնի մարդկանցից մեկն ասել է. «Մայրենի լեզուն կարելի է դուրս մղել դասագրքերից, բայց չի կարելի դուրս մղել սովորողի գլխից: Մենք պետք է մեկընդմիջտ իմանանք, որ սովորողի մայրենի լեզուն «մասնակցում» է օտար լեզվի դասերին, ինչքան էլ ուզենանք այն վտարել: Դրա համար մենք պետք է «թշնամուց» այն վերածենք «բարեկամի»:

Արցախի դպրոցականների համար դժվարությունն այն է, որ ռուսերենը ոչ թե երկրորդ, այլ երրորդ լեզու է: Տանը, փողոցում նրանք խոսում են բարբառով, դասին՝ գրական հայերենով: Անգամ գրական հայերենը, որը նրանց ուսուցման լեզուն է, նրանց համար դարձյալ նոր է. նրանք նախ պետք է վարժվեն այդ լեզվին: Առաջին դասարանում երեխան տառկապ է անում **շ ի շ**՝ արտասանում՝ բոթու: Պարզապես մեր երեխաներն այն առավելություն ունեն, որ մեր բարբառում կան բավական թվով ռուսերեն բառեր:

Այսպիսով, ռուսաց լեզվին տիրապետման ընթացքում սովորողներն օբյեկտիվորեն առնչվում են երեք լեզվի. մայրենին՝ գրական հայերենին, Դարաբառի բարբառին ու ոչ մայրենի ռուսերենին: Վ. Խաչատրյանի իր փորձով վկայեց, որ ուժեղ ազդեցություն ունի ոչ այնքան գրական հայերենը, որքան՝ բարբառը: Ռուսաց լեզվի ուսուցիչը, որը տիրապետում է գրական հայերենին ու բարբառին, կարող է 1-ին՝ ուղղել աշակերտի սխալները, 2-րդ՝ տարբերակել սխալները այլ ծագման սխալներից և գտնել ավելի հարմար մեթոդներ՝ ուղղելու դրանք:

Կան ինտերակտիվ տարբեր մեթոդներ կան, բայց երկի ամենակարևոր մեթոդն այն է, երբ երեխաներին սովորեցնում ենք ընթերցել, սիրել գիրքը, որովհետև ամեն ինչ սկսվում է դրանից:

Վերջում Վ. Խաչատրյանը իր գոհունակությունը հայտնեց ուսուցիչների մասն հավաքի առթիվ. «Հաճելի է լինել նման ինտելեկտուալ միջավայրում, որտեղ տիրում են գեղեցկությունն ու բարոյությունը, որը նպաստում է լինել իսկական արցախցիներ՝ ուժեղ, իմաստուն և գեղեցիկ»: Նա բոլորին մաղթեց առողջություն, խաղաղություն, սիրել իրենց մասնագիտությունը, ու միայն այդ դեպքում և անգամ առանց նորագույն տեխնոլոգիաների առկայության կարող են երեխաների մեջ սեր առաջացնել ռուսաց լեզվի և առհասարակ գեղեցիկի նկատմամբ:

2008-2022 թվականների ռուսաց լեզվի միասնական քննությունների արդյունքների վերլուծությունը

Այս հարցի վերաբերյալ գեկուցող Ռուբեն Օսիպովը դարձյալ մեքերեց Կիմ Բակչիի խոսքը: Նա մի քանի անգամ մասնակցել է

Արցախում կազմակերպված Ռուսական խոսքի օրերին և հարցազրույց տալով «Նոյյան Տապան»-ին, ասել է. «Դարաբառում դպրոցի տնօրենները, ուսուցիչները, աշակերտները իսկական հայրենասերներ են և ռուսաց լեզվի պահպաններ»:

Այսօր հանրապետության դպրոցների ռուսաց լեզվի ուսուցիչները, ԱրՊՀ-ն և «Մետրոպ Մաշտոց» համալսարանները շարունակում են պահպանել ռուսաց լեզվի դասավանդման որակը: Բայց, ցավոք, վերջին տարիներին ռուսաց լեզվի դիմորդների քանակը կրճատվել է: Այսօր բարձր դասարանցիները նախընտրում են անգլերենը՝ որպես օտար լեզու, քանի որ թեստերի ժողովածուները՝ շտեմարանները, կազմված են դպրոցական ծրագրի հիման վրա, իսկ ռուսաց լեզվի ժողովածուների հեղինակները դրանք կազմում են ռուսական դպրոցի ծրագրի հիման վրա: Այդ ժողովածուները կրում են ակադեմիական բնույթ և ավելի շատ համապատասխանում են ռուսական դպրոցի շրջանավարտներին և ռուսաց լեզվի ֆակուլտետի ուսանողներին, ինչը հատկապես անմատչելի է գյուղական դպրոցների աշակերտների համար: Այդ պատճառով էլ միասնական քննությունների ցուցանիշները ցածր են, մեծ թիվ են կազմում դրական շեմից ցածր միավորները: 2008-2011թթ. առաջադիմության տոկոսն ու որակը բարձր էին, իսկ 2011թ. միասնական քննությունից անմիջապես հետո դիմորդների,

2014թ. ՀՀ ԿԳՄՍՆ ներկայացուցչի կողմից պատասխան ելույթ, որում իր անհամաձայնությունն էր հայտնում հանձնաժողովի բողոքի վերաբերյալ: Այն կարծիքն ստեղծվեց, որ նա թեստերի երեք ծողովածուի հեղինակն է, այդ պատճառով էլ չի ընդունում բողոքը:

2016թ. ԱրՊՀ ռուսաց լեզվի ամբիոնի դասավանդողների կողմից դիմում է հղվել ՀՀ և ԱՀ ԿԳՄՍ նախարարներին, որում խոր մտահոգություն էր հայտնվում ռուսաց լեզվի միասնական քննությունների արդյունքների վերաբերյալ: Դիմորդների գրեթե կեսը չի կարողացել հաղթահարել դրական շեմը: Եվ դա՛ Արցախում, որտեղ վերջ ռուսաց լեզվի նկատմամբ սկսվում է սեր տարիքից: Բուհերի դասավանդողները նշել են, որ այդպիսի վիճակը կարող է մեծ հարված հասցնել երիտասարդ արցախցիների՝ ռուսաց լեզվի տիրապետմանը և հայ-ռուսական դարավոր բարեկամությանը:

Ռ. Օսիպովը, դիտարկելով 2008-2022թթ. արդյունքները (առաջադիմություն, որակ) ըստ տարիների՝ այն եզրահանգումը մատուցեց, որ դրանք դիմորդների իրական միավորները չեն, քանի որ չեն համապատասխանում նրանց փաստացի գիտելիքներին: Մասնավորապես ինքը, որը նաև տարբեր տարիներ աշխատել է հ. 3, հ. 8, իսկ այսօր՝ հ. 11 ավագ դպրոցում, իր աշակերտների օրինակով հաստատում է, որ ռուսաց լեզվին նրանց տիրապետման մակարդակը բարձր է:

Առաջին տարիներին ինքն էր ռուսաց լեզվի օլիմպիադայից ՀՀ եզրափակիչում մասնակցող դպրոցականներին ուղեկցում, և 1-ին տեղ զբաղեցնողներն ըստ ՀՀ որոշման պետք է մասնակցեին միջազգային օլիմպիադայի: Այդպես էին խոստացել, բայց հետո խոստումը չպահեցին: Այդ մասին իմացել է Կիմ Բակչին և իր հարցազրույցներից մեկում ասել, որ երեխաները և քաղաքականությունն անհամատեղելի են: Հետո արցախցի աշակերտները մասնակցում էին Մոսկվայում կազմակերպվող օլիմպիադաներին, բայց՝ Հայաստանի կազմում. «Ուզում եմ ասել, որ մեր երեխաները տաղանդավոր են, նրանք արժանավոր ապագայի սերունդն են: Բայց չգիտես ինչու, ցածր արդյունքներ են ունենում միասնական քննությունների ժամանակ»:

Կարծիքներ խնդրի վերաբերյալ
Խնդրի առնչությամբ ծավալված մտքերի

փոխանակության ժամանակ հնչեցին տարբեր կարծիքներ:

Խնդիրն այն չէ, որ ռուսաց լեզվի մակարդակը ցածր է, այլ այն, որ ընդունակ երեխաները այլ վարկանիշային մասնագիտություններ են ընտրում: Իհարկե, նրանք խոսակցական ռուսերենին ավելի լավ են տիրապետում, քան անգլերենին, բայց որպես քննություն ընտրում են անգլերենը: Անշուշտ, մեծ դեր են խաղում նաև դասագրքերը:

Հարցի առնչությամբ ԳԹԿ տնօրեն Յուրի Քարամյանը մի քանի ճշտումներ արեց: 2008-2011թթ. ռուսաց լեզուն համընդուն էին ոչ որպես օտար լեզու: 2011-ից հետո՝ որպես օտար լեզու: 2012թ. Արցախում ավելի շատ էին ռուսերեն հանձնողները, քան ամբողջ Հայաստանում: Ռուսաց լեզու ընտրում են հիմնականում ռուս բանասիրական և ՌԴ ռազմական ուսհաստատություններ ընդունվողները: Իհարկե, արդյունքների գնահատականը կարևոր է, բայց խնդիրը մեկ այլ տեղ է:

Երջաններում ռուսերենով խորացված դասարաններ չկան, մայրաքաղաքում էլ քիչ են: Չշոշափվեց նաև 3-րդ դպրոցի կարգավիճակի հարցը: Առայսօր այն անհասկանալի է: Մի քանի տարի հետո այնտեղ չեն լինի ուսուցիչներ տեխնիկական գծով:

Վերա Խաչատրյանը բարձրացրեց ժամաքանակի հարցը: 2-րդ դասարանում ընդամենը 2 ժամ է, և ուսուցիչը չի հասցնում մինչև տարեկանը ուսուցանել բոլոր տառերը:

Ստիպված է լինում վերջում մի քանի տառ միասին սովորեցնել: Եթե գոնե տարրական դասարաններում մեկական ժամով ավելացվի ժամաքանակը, երեխաները լավ հիմք կունենան:

Չշրջանցվեց նաև շտեմարանների թեման: «Շտեմարանով մենք սովորեցնում ենք անգիր անել և ոչ թե սովորել: Անգամ քննության ժամանակ, երբ պատասխանների հերթականությունը տարբերվում է շտեմարանից, սովորողը շփոթվում է: Մենք դրանով կորցնում ենք երեխաներին»,-ասաց ԳԹԿ տնօրենը: Այն աշակերտներին, ովքեր գյուղական բնակավայրերից են և ռուսաց լեզվի քննությունից ստանում են 11-12 միավոր, ԳԹԿ տնօրենը ավելի բարձր է դասում, քան մայրաքաղաքի այն շրջանավարտներին, ովքեր անգիր անելով են ստանում 20 միավոր, քանի որ վերջիններս բուհում մի քանի ամսից հետո իմացածը մոռանում են, իսկ գյուղերից եկածները, հակառակը, ավելի լավ են սովորում, քանի որ խելքով և ոչ թե հիշողությամբ են ստացել իրենց միավորները:

ԱրՊՀ ռուսաց լեզվի ամբիոնի ավագ դասախոս Ն. Մարգարյանն ավելացրեց, որ առաջին աչքի զարնող դժվարությունը դիմորդների մոտ շփոթմանը առաջացնող թեստերն են: Առաջադրանքներ են կազմվում դպրոցականներին բացարձակապես անծանոթ և անհասկանալի բառերով:

Ռուսաց լեզվի օլիմպիադայի առավելություններն ու թերությունները

ԱրՊՀ ավագ դասախոս Ի. Աղամյանը շոշափեց ռուսաց լեզու առարկայից անցկացվող օլիմպիադայի դրական և բացասական կողմերը:

ԿԳՄՍՆ տեսչության պետ Մ. Մխիթարյանի համոզմամբ՝ այդպիսի թեստերով օլիմպիադաներին մասնակցելը գիտելիք չի տալիս սովորողներին: Ընդհանրապես օլիմպիադաները տաղանդավոր երեխաներին ի հայտ բերելու համար են: Նախկինում եղել են միայն բնագիտամաթեմատիկական առարկաներից:

Դրա համար եթե ուզում էին աշակերտի ստեղծագործական միտքը կամ գրագիտությունը որոշել, տալիս էին շարադրություն կամ թելադրություն: Այսօր էլ դա ավելի արդյունավետ կլինի, քան թեստերով օլիմպիադան, որը հասցնում է այսպիսի իրավիճակի և հակասությունների: Հունամիտար առարկաներից ի՞նչ օլիմպիադա:

Համակարծիք լինելով այս մտքին՝ ԳԹԿ տնօրեն Յու. Քարամյանը հավելեց, որ ավելի նպատակահարմարը տարբեր թեմաներով մրցույթներ անցկացնելն է, իսկ թեստերով օլիմպիադայով ընդամենը աշակերտների գիտելիքներն են ստուգվում և ոչ թե իմեծերական ունակությունները, ստեղծագործականությունը: Շեշտեց նաև թեստերի ոչ գիտականորեն կազմումը: Այն, ինչ ներկայում մատուցվում է որպես թեստեր, ընդամենը ձևով են թեստ: Դրանք թեստին մոտ առաջադրանքներ են այստեղ և Հայաստանում. «Մենք մտքով ենք «թեստ» հասկացությունը, բայց թեստողովներ չենք պատրաստել: Դրա համար յուրաքանչյուրն իր կարեցածին պես է կազմում: Այնինչ դա գիտություն է»:

ԱՀ ԿԳՄՍՆ բարձրագույն և միջին մասնագիտական կրթության վարչության պետ Ռ. Մուսայելյանի տեսակետով հարցը միայն ռուսաց լեզվին չի վերաբերում: Բոլոր առարկաները բախվում են այդ խնդրին: Պատճառն ըստ նրա պետք է փնտրել ուսուցիչների մոտեցման մեջ. «Փոխանակ ծրագրային նյութը երեխաներից պահանջեն, դառն նրանք սովորել են, թե չեն սովորել, թեստային աշխատանք են կատարում»,-պարզաբանեց նա: Տարիներ շարունակ ինքը հետևել է մի երևույթի. ցանկացած դպրոց մտնելուց միջանցքում կանգնած հետևել է, թե որ ուսուցիչներն են շտեմարանով մտնում դասարան: Չի եղել դպրոց, որտեղ ուսուցիչը սեպտեմբերից դասարան մտնի առանց շտեմարանի: Անցյալ տարի մինչև երևան դիմորդները նախակ էին գրել, որ առաջադրանքը շտեմարանից չի եղել, բայց ո՞վ է ասել, որ անպայման շտեմարանից պիտի լինի: Կարևոր է, որ դասագրքից: Իսկ նրանց բարձրացրած հարցի պատասխանը դասագրքում կար: Շտեմարանից կախված, շտեմարանին գերի դարձածների մեջ է պետք է փնտրել խնդիրը:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Վլոր սեղանն ամփոփեց Ռ.Օսիպովը:

- Մենք բոլորս միասին ստեղծել ենք լավ թիմ, գիտենք, թե ով ինչի է ընդունակ: Այս տարիների ընթացքում բազմաթիվ միջոցառումներ ենք անցկացրել: Ակզբում դրանք եղել են մեթոդական կոնֆերանսներ, ապա սկսեցինք անցկացնել Ռուսական խոսքի օրեր հանրապետական մասշտաբով, ընդ որում, ընդգրկել ենք և՛ Մարտակերտը, և՛ Հաղորթը, և՛ Քաշաթաղը: Եկեք վերիիշենք, թե ինչպես է Քաշաթաղում Կարինե Գարեգինովնան կազմակերպել կոմպոզիտոր Թարիվերդիկին նվիրված միջոցառումը: Անգամ ամենածայրամասային գյուղի դպրոցում լսել ենք ռուսերեն խոսք, և դա ռուսաց լեզվի ուսուցիչների վաստակն է: Այո, մեծ քաղաքներ գնալը, լսելն ու տեսնելը կարևոր հանգամանք են ուսուցչի տեսադաշտը մեծացնելու համար, բայց եթե ուսուցիչը չունի փորձ, չունենա իր մեթոդիկան, ինչ տեխնիկա էլ լինի, չի կարող բավարար գիտելիքներ տալ աշակերտներին: Այսօր ձեր ելույթները բարձր մակարդակով էին, ես ձեզ շնորհակալ եմ, դա մեծ աշխատանք է: Դրա համար պետք է վերլուծել գրագետ ու ներկայացնել: Ես երախտապարտ եմ բոլորին: Այստեղ նստած են Մարտունուց ուսուցիչներ: Հանգիստ կարող ես մտնել Մարտունու հ. 1, հ. 2 դպրոցներ և ներկա լինել ռուսաց լեզվի օրինակելի մեթոդներով դասերի: Նույնը տեսել ենք Հանդրուբում, Մարտակերտում, Շահումյանի շրջանում, Ասկերանում: Տեսել ենք, թե ինչպես են աշխատում մեր ուսուցիչները: Ես անկեղծորեն կուզենայի, որ այդպիսի հավաքներ հաճախակի անցկացնեք:

Չեզ բոլորիդ՝ առողջություն, լավատեսություն՝ ապրել, սովորեցնելու, արարելու, որպեսզի Արցախն ապրի: Իսկ մեր ապագան մեր ուժեղ, գրագետ, կրթված երիտասարդներն են:

ՆԿԻՐՅԱԼՆԵՐ

ԶՈՐԿԵՑ ԸՆՅՐԵՆԻՔԸ ՊԱՇՏՊԱՆՆԵԼԻՍ

2020 թվականի 44-օրյա պատերազմը իլեց հազարավոր կյանքեր: Հավերժի ճամփորդներ դարձան ոչ միայն զինվորականներ ու սպաներ, այլև տարբեր մասնագիտություն ունեցող մտավորականներ, արհեստավորներ, հասարակ մարդիկ, ովքեր իրենց կյանքը զոհեցին հայրենիքը պաշտպանելու: Անողորմ ու դաժան պատերազմը չխնայեց նույնիսկ մոր ծաղկող մարդկային կյանքեր, որոնք այդպես էլ մնացին չհայտնաբերված: Բազում ճակատագրեր խեղաթուրվեցին, հազարավոր նպատակներ մնացին անկատար: Իսկ մեր հերոսների հազարավոր հարազատներ մնացին կորստի դառը վշտի հետ, որը թեթևացնել կարող է միայն մեր նահատակների լուսավոր հիշատակը վառ պահելը, նրանց սխրագործությունը սերունդներին փոխանցելը:

«Լուսարար»-ը հետեւողական լինելով, թե ինչ է կատարվում մարզաշխարհում ու մեր մարզիկների կյանքում, նկատեց, որ բռնցքամարտի 33 քառակի չեմպիոն, Եվրոպայի բրոնզե եւ արծաթե մեդալակիր, Աշխարհի երիտասարդների միջին առաջնության մասնակից Մանվել Պետրոսյանը սոցցանցում գրառման միջոցով հիշատակում է 44-օրյա պատերազմում զոհված՝ հոր կողմով եղբայր Արթուր ՍԱՐԳՍՅԱՆԻ ծննդյան օրը: Հայտնում ենք մեր զորակցությունը զոհվածի հարազատներին եւ անդրադառնում հերոսի կյանքին ու գործունեությանը:

ԱՐԹՈՒՐ ԶՈՎԻԿԻ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Ծնվել է 1995 թվականի մարտի 22-ին Մարտունու շրջանի Քերթ գյուղում: Ավարտել է Քերթի միջնակարգ դպրոցը՝ ուսման մեջ լինելով առաջադեմ: 2013-2015թթ. ծառայել է ԱՀ ՊԲ-ում՝ որպես պարտադիր ժամկետային զինծառայող: 2016թ. մասնակցել է ապրիլյան քառօրյա պատերազմին: Հայրենիքի հանդեպ իր պարտքը կատարելուց հետո ընդունվել է ԱրՊՀ կիրառական մաթեմատիկայի բաժինը: Համալսարանում ուսանելու զուգահեռ սկսել է աշխատել իր մասնագիտությամբ: Աշխատել է Մաճկալաշեն եւ Շեխեր գյուղերի միջնակարգ դպրոցներում՝ որպես մաթեմատիկայի եւ ինֆորմատիկայի ուսուցիչ: Մանկավարժական գործունեության հետ համադրել է հաշվապահությունը: Կարմիր շուկայի արտադրամասում աշխատել է որպես հաշվապահ: Աշխատանքային հազեցած առօրյան չէր խանգարում, որ Կարմիր շուկայում տուն կառուցելու աշխատանքներ սկսի: Սակայն նրա տունը մինչև վերջ չկառուցվեց. մնաց կիսատ, ինչպես չիրականացված նպատակներն ու ջահել կյանքը...

Բռնցքամարտիկ Մանվել Պետրոսյանը եղբայրական սիրով շատ էր կապված Արթուրի հետ, որի մասին այսպես է պատմում. «Ինտելեկտուալ, մարդկային բարձր հատկանիշներով օժտված անձ էր Արթուրը: Հոգատար էր թե՛ մեծերի, թե՛ փոքրերի հանդեպ: Օգնում էր բոլորին: Ինձ խորհուրդներ էր տալիս որպես ավագ եղբայր: Ասում էր, որ սպորտի իմ ընտրած ուղին ճիշտ է, ու որ երբեք չթողնեմ այն: Մի անգամ երիտասարդներով ավտոմեքենայով տեղ էինք գնում, գյուղից մի քիչ հեռու էինք, երբ ավտոն խնդիրներ ունեցավ: Մնացել էինք ճանապարհին, մինչև օգնություն կգար: Այդ պահին Արթուրն անցնում էր իր ավտոյով, գալիս էր գյուղ: Նա դեռ չգիտեր, որ ես էլ եմ այդ մեքենայի մեջ: Պարզապես տեսավ, որ ավտոն անսարք է, մարդկանց օգնություն է պետք, մոտեցավ եւ օգնեց: Հետո տեսավ ինձ: Չէր կարողանում անտարբեր մնալ, երբ տեսնում էր, որ կարող է որեւէ բանով օգնել: Ազատ ժամանակ գրեթե չէր ունենում, շատ էր ծանրաբեռնված: Նշանված էր եւ շատ նպատակներ ուներ, որոնց իրականացման էր ձգտում... Բայց ծանրաբեռնված լինելով հանդերձ՝ հասցնում էր բոլորին օգնել, խորհուրդներ տալ, հատկապես ուշադիր էր ընտանիքի անդամների հանդեպ: Բազմազան ընտանիք են. ուներ չորս քույր եւ մեկ եղբայր, ինքը տան ավագն էր, հասցնում էր բոլորի հետ ժամանակ անցկացնել եւ փոքր քույրերին ու եղբորն ուղղորդել խորհուրդներով: Գյուղում հայտնի էր որպես նպատակալաց երիտասարդ եւ օրինակ գալիք սերնդի համար»:

2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ին Արթուր Սարգսյանը Կարմիր շուկայի ջոկատի կազմում՝ որպես զորահավաքային զինծառայող՝ գնաց Ջրական (Ջաբրայիլ): Մասնակցեց պաշտպանական մարտերին: Սեպտեմբերի 29-ին զոհվեց ականանետի պայթյունից Ջրականում:

Արթուր Սարգսյանը հետմահու պարգևատրվել է «Մարտական ծառայություն» մեդալով:

Արթուր Սարգսյանի կերպարը գալիք սերնդի համար մնում է օրինակելի ոչ միայն որպես լավ մասնագետ ու հրաշալի անձնավորություն, այլև՝ անձնագիտության, հայրենամարտության ու խիզախության մարմնացում: Սերունդները պարտավոր են մեր հերոսների արժանի հետնորդները լինել եւ դա ապացուցել գործով թե՛ կրթության, գիտության, մշակույթի ու սպորտի ոլորտներում մեծ հաջողություն գրանցելով, թե՛ հայրենիքը պաշտպանելու պատրաստակամություն ու հայրենամարտություն դրսևորելով:

Սոնյա ԱՎԱԳՅԱՆ

ԶԻՆՈՒՆԻ ԶԱՐՈՒԹ

Մեծ Հայքի Արցախի աշխարհի Վալկունիք գավառի բնակավայրերից է Վալկունիսը, որը 20-րդ դարասկզբին հայաթափ էր եղել ու բռնակցվել նորաստեղծ Ադրբեջան կոչվող հանրապետությանը: 1993թ. գարնանն ազատագրվեց Արցախը Մայր հայրենիքից անջատող մի ամբողջ հատված՝ Հակարի գետի վերին հոսանքի ամբողջությամբ: Նույն թվականի մարտի 31-ին ազատագրվեց նաև Վալկունիսը: Ազատագրվեց Սիսական գնդի ջոկատներից մեկի հրամանատար Վուրգ Ոսկանյանի և իր 10 մարտիկների նահատակության գնով: 1994 թվականի գարնանից սկսվեց Քաշաթաղի շրջանի կազմավորումը և վերահայացումը: Վերահայացավ նաև Վալկունիսը, որտեղ շուտով սկսեց գործել հանրակրթական դպրոցը, որը 2001 թվականից կոչվում էր Վուրգ Ոսկանյանի անունով: Այս փոքր կրթօջախում սովորում ու Վուրգի, նրա քաջերի ոգով էին դաստիարակվում վալկունիսցի աշակերտները: Դպրոցում շատ էր կարևորվում ռազմագիտություն առարկան՝ հաշվի առնելով, որ մեր

երկիրը մշտապես վտանգի մեջ է: 2016 թվականից այստեղ ռազմագիտություն առարկան դասավանդելու եկավ ստեփանակերտցի երիտասարդ լեյտենանտ Հարութ Ալեքսանդրի ՊԵՏՐՈՍՅԱՆԸ, որը սկսեց իր սաներին առավել մտերմացնել ռազմարվեստին: Հաճախ էր նրանց հետ այցի գնում գյուղի մուտքի մոտ սրբավայր դարձած հուշարձանին, որտեղ 1993թ. մարտի 31-ից մնացել էր Սիսական գնդի «ՈՒՐԱԼ» զինվորական մեքենան, որը վառվել էր թշնամու տանկից արծակված արկից: Այստեղ՝ նահատակ տղաների անուններով խաչքարի մոտ հաճախ էր արիության դաս անցկացնում:

Եղավ Արցախյան 44-օրյա պատերազմը, և Քաշաթաղի շրջանից շատերը կամավոր ու որպես պահեստազորային մեկնեցին առաջնագիծ: Պատերազմի մասնակից եղան նաև ժամկետային զինծառայողները: Սեպտեմբերի 27-ին Բերձորի զինկոմիսարիատի մոտ շատերն էին հավաքվել՝ պատրաստ մեկնելու առաջնագիծ: Պատերազմ գնաց նաև Հարութը:

Ծնվել է 1990թ. փետրվարի 6-ին Արցախի մայրաքաղաք Ստեփանակերտում: Սովորել է տեղի հ. 5 միջնակարգ դպրոցում: 7 տարեկանից հաճախել է ըմբշամարտի պարապմունքների: Պատանի մարզիկների համար կարևոր են մրցումները և մրցանակով տուն վերադառնալը: Իսկ Հարութը գրեթե բոլոր մրցումներում էր ճանաչվում հաղթող-մրցանակակիր: Ծնողների և երկու քույրերի համար հպարտություն էր Հարութը, և նրա ամեն մի հաջողություն մարզաձևում, դպրոցում, հետազայում բանակում ու համալսարանում ուսանելիս շատ էր ուրա-

խացնում նրանց: Դպրոցն ավարտելուց հետո՝ 2007 թվականին ընդունվել է Արցախի պետական համալսարանի Նախնական զինվորական պատրաստության և ֆիզիկական դաստիարակության ֆակուլտետ (հեռակա): 2008 թվականին զորակոչվել է Հայոց բանակ: Ծառայել է «Արա Լեռ» իրետանային զորամասում: Ծառայության երկու տարիների ընթացքում զորամասի հրամանատարության կողմից ծնողներն ստացել են շնորհակալագրեր: Համալսարանում ուսումն

ավարտելուց հետո աշխատանքի է անցել Մարտունու շրջանի Նճի գյուղի դպրոցում՝ որպես Նճի ուսուցիչ: Ամուսնացել է Հաղորթի շրջանի Տունի գյուղից Նունե Գրիգորյանի հետ, որն ավարտել է ԱրՊՀ բանասիրական բաժինը: 2016-ի օգոստոսին միասին տեղափոխվել են Քաշաթաղի շրջանի Վալկունիս գյուղը, որտեղ կինը սկզբում աշխատում էր որպես հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի, իսկ 2019-ից՝ տնօրեն: Այդ ժամանակ

Քաշաթաղի շրջափակազմի «Մերան» պաշտոնաթերթի խմբագիրն էր և աշխատանքի բերումով լինում էր նաև Վալկունիսում: Դպրոցում հաճախ էին կազմակերպվում տարբեր միջոցառումներ՝ հիմնականում ռազմամարզական: Հարութն էլ իր տեղն ուներ այդ միջոցառումների ժամանակ՝ կազմակերպիչների, մասնակիցների հետ: Երիտասարդ զինվորներն իր սաների համար ընկեր էր և ուսուցիչ, խորհրդատու զինվորական: Սակայն եղավ պատերազմ, և ամեն ինչ փոխվեց: Պատերազմի առաջին օրից մինչև նոյեմբերի 9-ը Հարութը մարտադաշտում էր, եղել է դասակի հրամանատար ու իր զինվորների հետ հերոսաբար մարտնչում էր՝ մեծ վնաս հասցնելով թշնամուն: 2020թ. նոյեմբերի 9-ին կնքվեց հրադադար, սակայն նույն օրը Մարտունու շրջանում հերոսաբար նահատակվեց Հարութը՝ հավերժ մնալով Վալկունիսի դպրոցի զինվորի և Հայոց բանակի սպա: Կինը՝ Նունեն, պատմում է, որ մշտապես կապի մեջ են եղել: Վերջին անգամ զանգել է նոյեմբերի 8-ի երեկոյան: «Շատ տխուր էր: Վերջին բանը, որ ասաց. «Ոչ մի բանից չեմ վախենում, մենակ վախենում եմ ձեզ էլ չտեսնեմ...», ու կապը ընդհատվեց»,- ասաց Նունեն:

Հուղարկվողված է Եռաբլուրում: Հետմահու պարգևատրվել է «Արիություն» մեդալով և «Մարտական խաչ» 2-րդ աստիճանի շքանշանով:

Այդ օրը՝ նոյեմբերի 9-ին, Մարտունիում նահատակվեց նաև բերձորցի՝ Հայոց բանակի փոխգնդապետ Վահագն Բաբայանը:

2020թ. 44-օրյա պատերազմում զոհվեց նաև Հարութի սաներից 18-

ամյա Ժիրայր Գագիկի Մարգարյանը, որը վեց քույրերի միակ եղբայրն էր ու ավագը: Միասին հաճախ էին այցելում Վուրգի և իր զինվորների նահատակության վայրը, ոգեշնչվում նրանց հերոսությամբ: Հարութի կինն ու փոքր որդին՝ Ալեքսանդրը, որը կրում էր 2018-ին մահացած պապի անունը, սկզբում Վալկունիսում էին, հետո տեղափոխվեցին Երևան ու այժմ էլ բնակվում են այնտեղ:

Հարութի մասին՝ որպես զինվորի ու լավ հայ, գովեստով, սիրով ու ցավով են խոսում Քաշաթաղի շրջափակազմի աշխատակազմի կրթության, մշակույթի և սպորտի բաժնի վարիչ Վարդուշ Մովսիսյանը և Նճի գնդի տեսուչ Արին-Վուրյա Գալստյանը:

Նշեն, որ Քաշաթաղի շրջանից 44-օրյա պատերազմում նահատակվել են նաև Ուռեկանի, Փակահանի դպրոցների զինվորներ Վուրգ Հրայրի Սիմոնյանը (ծնվ. 1990թ.), Սուրեն Աշոտի Հովհաննիսյանը (ծնվ. 1974թ.), Վուրգավանի դպրոցի ֆիզկուլտուրայի ուսուցիչ, ծյուրոփստ Աշոտ Արայի Կոստանյանը (ծնվ. 1990թ.):

Մինչ օրս անհայտ կորած են համարվում Հակարի և Հակ գյուղերի դպրոցների տնօրեններ Արսեն Անդրանիկի Հայրապետյանը (1991թ.) և Յուրիկ Սուսիկի Պողոսյանը (1972թ.): Ընդհանրապես Քաշաթաղի շրջանից Արցախյան 44-օրյա պատերազմում զոհվեցին 70-ից ավելի քաջորդներ, կան անհայտ կորածներ: Առավել ցավալի է նաև, որ կրկին թշնամու տիրապետության տակ անցան հայոց տարածքները՝ Վալկունիսն ու Վուրգավանը, Ուռեկանն ու Արա լեռը, Հակարին ու Հակը...

Զոհրաբ ԸՈՔՈՅԱՆ

ԱՁԳԱՅԻՆ

ԱՐՅԱՆՆ ԱՊՐՈՒՄ Է՝ ԱՍՏՈՒ ՓԵՆՆ ԲՈՒՆԱԾ

Ստեփանակերտի Խ. Աբովյանի անվան հիմնական դպրոցում ապրիլի 3-ին կազմակերպված միջոցառման մասին ֆեյսբուքյան իր գրառումը այսպես է վերնագրել դպրոցի փոխտնօրեն Ալինա Բաղդասարյանը: Միջոցառմանը, որը կազմակերպել էր նախադպրոցական «Ժպիտ» խմբի դաստիարակ Ջոյա Ավագիմյանը՝ նվիրված Ծաղկազարդի տոնին, ներկա էին ԱՅ ԿԳՄՍ նախարարության և Ստեփանակերտի քաղաքապետարանի ԿՍ բաժնի պատասխանատուներ, դպրոցի տնօրինությունը, մանկավարժական կոլեկտիվի անդամներ, հյուրեր:

Փոքրիկներն, իրոք, ժպիտ, հույս ու հավատ պարզեցրին ներկայից: Բոլորը հիացած էին նրանց պահվածքով, հանդերձներով, ամենակարևորը՝ կատարումներով: Նրանք ասես Աստուծո իրեշտակներ լինեին:

Դահլիճը կահավորված էր ճաշակով, տոնին համահունչ երանգներով, բազմապիսի ծաղիկներով: Ամեն մանուկ կարծես այդ ծաղիկների մի մասնիկն էր: Նրանք արտասանեցին բանաստեղծություններ ու իմաստալից քառյակներ՝ համեմված երգ ու պարով: Հաճելի էր նախադպրոցական խմբի սաների շուրթերից լսել մեր մաքուր, զեղեցիկ հայերենը: Ջոյա Ավագիմյանը դաստիարակի իր հարուստ փորձով կարողացել է սովորական թվացող այս ցերեկույթը վերածել տոնի՝ երեխաների հոգուն, սրտին ու գիտակցությանը հասցնելով Ծաղկազարդի իմաստն ու նշանակությունը: Բոլորը հիացած էին դաստիարակի հետաքրքիր մտահղացումներով ու ոգևորված՝ երեխաների ելույթներով: Իսկ վերջում այն ավելի հուզառատ

դարձավ, երբ ծնողները միացան «Քոչարի» պարող իրենց զավակներին:

Միջոցառումը նաև հայրենապաշտության քարոզ էր: Մինչ դպրոցում ելույթ ունենալը երեխաները, հայկական նախազարդերով վերնաշապիկներ հագած, դասվարի հետ այցելել էին «Մենք ենք մեր սարերը» կոթողը, այնուհետև՝ Ստեփանակերտի Սուրբ Աստվածածին առաջնորդանիստ եկեղեցի՝ օրհնություն ստանալու և իրենց աղոթքներն առ Աստված հղելու:

Մանուկները խաղաղություն են աղերսում, խնդրում են բացել կյանքի ճանապարհը, անհոգ մանկություն են ուզում, ինչպես Արցախի բոլոր երեխաները:

Օրվա խորհուրդն ապրեցնող ու պարտավորեցնող է. հայը եղել է, կա ու լինելու է: Դպրոցում կազմակերպված միջոցառմանը ներկա էր Ստեփանակերտի Սուրբ Հակոբ եկեղեցու հոգևոր հովիվ Տեր Մինաս քահանան, որն իր օրհնության խոսքում հույս, հավատ, սեր,

գործություն մաղթեց Արցախ աշխարհի մանուկներին ու ժողովրդին, հայրենիքին և քրիստոնեական արժեքներին հավատարիմ լինելու պատգամ: Ասաց, որ Ծաղկազարդին հաջորդում է Հարչարանաց շաբաթը, որը Սեր տեր Հիսուս Քրիս-

տոսի խաչի ճանապարհն է: Նա տեսավ անարդարություններ, մատնություն, անարգանք, բայց տարավ իր խաչը և ի վերջո հաղթեց մահվանը՝ հարություն առնելով: Սեր ազգը նույնպես,

առավելապես՝ Արցախը, այսօր կրում են նույն չարչարանքները հանուն արդարության: Պետք է տոկալ և հավատալ, որ ի վերջո այն կգա: Միջոցառմանը ներկա էր ԱՅ նախագահի խորհրդակցական Լուսինե Ղարախանյանը, որն իր տպավորությունը հայտնեց.

«Պայքարելու կամքը. այսպիսին էր Ստեփանակերտի հ. 1 հիմնական դպրոցի «Ժպիտ» խմբի սաների՝ Ծաղկազարդի տոնի խորհրդին նվիրված այսօրվա ուղերձը: Քրիստոնեական արժեքներով է ձևավորվում ճիշտ մարդ համակարգը: Երեխաների հորդորն էր մեր լավ մտքերով ու բարի գործերով ծաղկելը: Մարդը կարող է ծաղկել միմիայն սեր ու հոգատարություն տարածելով, լավ ու բարի գործերով և խիզախելով:

Երբ Քրիստոսը մտավ Երուսաղեմ, խառնակ ժամանակներ էին նրա շուրջը, որպեսզի գան մեկ մտքի: Ես շատ նմանեցնում եմ Քրիստոսի մուտքը Երուսաղեմ և մեր օրերը: Քրիստոսը գիտեր, որ իրեն խաչելու են, և հետո գալու է նոր Սկիզբ: Մենք էլ բոլորս պետք է մի կողմ թողնենք մեր ամբիջիները, մեկտեղվենք ամենաբարձր գաղափարի շուրջ: Ծաղկազարդն ունի նաև կենաց ծառի խորհուրդ, որը նշանակում է, որ մենք հաճախակի պետք է խորանուխ լինենք մեր արմատների մեջ, կառուցենք մեր ճիշտ ընթացքը, որպեսզի տեսալի ապագայի տեսլականը հեռու չլինի»:

Անահիտ ՄԵՍՐՈՊՅԱՆ
Ստեփանակերտի քաղաքապետարանի ԿՍ բաժնի գլխավոր մասնագետ

ՀԱՄԱՏԵՂ ՀԱՄԵՐԳ

ԱՅ ԿԳՄՍ նախարարությունը նախաձեռնել է պետական համայնքների մասնակցությամբ համերգների շարք՝ նվիրված Արցախյան շարժման 35-րդ տարեդարձին: Մեկնարկը տրվեց մարտի 31-ին: Ազգային նվագարանների պետական նվագախումբը և «Մենք ենք մեր սարերը» ազգագրական երգի-պարի համույթը հանդես եկան համատեղ համերգով: Ստեփանակերտի մշակույթի և երիտասարդության պալատի դահլիճը լեվելեցուն էր: Այո, մեր ժողովուրդն այսօր հոգեպես ճնշված է

և հաղթանակի բարձունքից չի խոսում, բայց արցախյան ֆենոմենը չի փոխվել: Պետք է կարողանալ առերեսվել մեր սխալների, բացթողումների հետ, հաղորդակից լինել 88-ի ոգուն, և թույլ չտանք հատել հուսահատության եզրագիծը: Թշնամին նույնն է, ձեռագիրը՝ նույնը, ուրեմն՝ մենք էլ պետք է դառնանք նույնը մեր հաստատակամությամբ ու կենսունակությամբ:

Ազգային նվագարանների գեղարվեստական ղեկավար և դիրիժոր Լևոն Մարդարյանն ասաց, որ նվագախումբը ոչ լրիվ կազմով է հանդես գալիս: Հինգ երաժիշտ, որ Երևանում են, շրջափակման պատճառով չեն կարողացել ներկայանալ. նվագախմբում թառեր չկան, քամանչա, բայց օգնության է հասել կամերային նվագախմբի ջութակահարը, և համերգը կայացվում է: Համույթը հիմնականում հանդես եկավ նվագախմբային ստեղծագործություններով, իսկ «Մենք ենք մեր սարերը» ապահովեց երգային մասը:

Հանդիսատեսը վայելեց հայ սիրված գուսանների ու կոմպոզիտորների զեղեցիկ, հայրենասիրական և ժողովրդական ստեղծագործությունները:

Համերգները կշարունակվեն: Երաժշտությունը կյանքի բոլոր հանգրվաններում մեզ օգնում է ապրել ու ստեղծագործել:

Սեֆ. լրատվություն

ՀԱՄԱՆԱԲՈՒԻԼ ԱՐՑԱՒԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՐՋ

Արցախեան ճգնաժամին խորացումը, արցախահայրութեան դեմ աւելի քան 105 օր է վեր շարունակուող շրջափակումը, նոյնիսկ Արդարատութեան միջազգային դատարանի 2023 փետրուար 22 թուակիր վճիռն ու անոր հետեւած միջազգային այլ ատեաններու որոշումներուն արհամարհումը, անգամ մը եւս, թերեւս աւելորդ անգամ, կը հաստատեն ինն ճշմարտութիւնը, թէ ուժի իրաւունքն է, եւ ոչ իրաւունքի ուժը, որ տիրող կը մնայ աշխարհի վրայ: Անորպէսզանց Թուրքիոյ հետ, աջակցութեամբ Իսրայէլի, Փաքիստանի, Ուքրանիոյ, ինչպէս նաեւ երեւելի եւ աներեւոյթ այլ ուժերու, 44-օրեայ պատերազմին, օգտուելով հայոց բանակի անպատրաստ վիճակէն, ինչպէս նաեւ ներքին դաւադրութիւններէն՝ պարտութեան մատնեց մեր երկիրը եւ այժմ, արդէն շուրջ երեք տարի, կը սպառնայ, միշտ ուժի իրաւունքով, ոչնչացնել առաջին հերթին Արցախի մնացորդացը, ապա ամբողջ Հայաստանը որպէս պետութիւն եւ ազգային հաւաքակազմութիւն:

Ի՞նչ կընենք մենք, որպէս պետութիւն ու որպէս ազգային հաւաքակազմութիւն՝ հայրենաբնակ թէ սփիւռքացեալ: Զօրաշարժի կենթարկե՞նք մեր ներքին ուժերը, ի մի կը բերե՞նք մեր կարողութիւնները, փոքր կամ մեծ, երբեմն կազմակերպ, աւելի հաճախ տարտղնուած մեր «ազդեցութեան գոտիները», մտային ու նիւթական կարողութիւնները: Դժբախտաբար՝ ոչ:

Նման պարագաներուն, շատ բնականօրէն,

մեր հայեացքը կուղղենք դէպի հայոց պետական իշխանութիւն, անկէ ակնկալելով համընդհանուր զօրաշարժի ազդանշան, ուժերու եւ ջանքերու համակարգում, առաջնորդութիւն: Ի գուր, կրկին դժբախտաբար: Մեր երկրի ներկայ իշխանութիւնները ոչ միայն ի վիճակի չեն, այլեւ համաձայն չեն այդպիսի նախաձեռնութիւններու: Անոնք կը գտնուին «խաղաղութեան դարաշրջան» ստեղծելու երազախաբութեան մէջ: Անոնց մեծ մասը այժմ եւ միշտ կը գտնուին ու պիտի գտնուին սեփական իշխանութիւնը պահպանելու եւ իշխանութեան միջոցով սեփական բարեկեցութիւնը ապահովելու մարմաջի մէջ: Վկայ՝ Human Rights Watch-ի մեզի համար ամօթալի զեկոյցները Հայաստանի մէջ տիրող համակարգային կաշառակերութեան (corruption) եւ ազատութիւններու սահմանափակութեան մասին: Եւ ասիկա այն պայմաններու տակ, երբ իրենք՝ իշխանաւորները, առաջին հերթին՝ բարձրագոյն իշխանաւորը, կը պնդեն ցեղասպանութեան եւ ռազմական ներխուժման անմիջական վտանգի մասին՝ չեն գիտեր ժողովուրդը վախցնելով Ատրպէյճանին անձնատուր ըլլալու փաստաթուղթ ստորագրելու, թէ՛ Արցախը ամբողջութեամբ եւ Զանգեզուրն ալ միասին զիջելու նպատակով: Անշուշտ, այդ պնդումները անհիմն չեն, բայց անընդունելի են այդ վտանգները համազգային ուժերով չբխմակայելու, չբխմարդելու տարանորոշութիւնն ու ոգին:

Օրհասական այս պահուն ազգային ուրիշ ի՞նչ ուժ կարելի է կառչիլ: Խորհրդարանա-

կան ընդդիմութեան: Դժբախտաբար՝ ոչ: Ազգային ժողովին մէջ սովորաբար մեկուսի գործող, խորհրդարանական դոյզն համախոհութիւն ստեղծելու անատակ ընդդիմութիւնը, գէթ ներկայ իր վիճակին մէջ, աւա՛ղ, չի կրնար երաշխիք դառնալ Արցախի փրկութեան, արցախահայրութեան ապահով եւ ազատ ապրելու ձգտումներու իրականացման: Առաւելագոյնը զոր կրնար ընել ընդդիմութիւնը՝ արցախահայրութեան պորտալարը՝ Բերձորի (Լաչինի) միջանցքը զոց պահելու ատրպէյճանական քաղաքականութեան դէմ խորհրդարանական յայտարարութեան նախաձեռնութիւնն էր, որ տապալեցաւ «Քաղաքացիական պայմանագիր» կոչեցեալ մեծամասնութեան կողմէ:

Ուրիշ ո՞վ կամ ո՞վքեր կարող են դառնալ համահայկական հուժկու նախաձեռնութիւն ստեղծելու կռուան. մեր ավանդական կուսակցութիւնները: Ի՞նչ թէ: Անոնցմէ ամենակազմակերպ կառոյցը՝ ՀՀԴԿ-նակցութիւնը, հակառակ Հայ դատի գրասենեակներու օգտակար գործունէութեան, կորսնցուցած կը թուի ըլլալ իր կեղծումը: Հի՛ն հիւանդութիւն՝ «Արեւելեան» եւ «Արեւմտեան» քիւռօներ: Մինչ ՍԴՀՅակեան կուսակցութիւնը կը թուի կորսնցուցած ըլլալ իր գոյութեան իմաստաւորումը: Իսկ ինչ կը վերաբերի իմ կուսակցութեան՝ ՈԱԿ-ին, տեւական ժամանակ է, որ անկա առեւանգուած կը մնայ մի քանի անձերու կողմէ, որոնք ուրիշ բան չեն գիտեր ընել, եթէ ոչ՝ զբաղիլ իրենց փառասիրական գիշտութեամբ... Կը մնայ համազգային մեր մեծագոյն կառոյ-

ցը՝ Հայ Առաքելական եկեղեցին, որ օրերս, Արցախի շրջափակումի 100-րդ օրուան առթիւ, Վեհափառ Հայրապետի եւ Հոգեւոր Գերագոյն խորհուրդի անունով հրապարակեց Միջազգային դատարանին որոշումը արհամարհելու, միջազգային դատական ատեաններու վճիռները կոպտօրէն շրջանցելու Ատրպէյճանի ընթացքը դատապարտող, որուն մէջ, սակայն, չկար հակազդեցիկ գործողութեան որեւէ նախաձեռնութիւն: Մինչդէռ Մայր աթոռը կրնայ, Մեծի տանն Կիլիկիոյ աթոռին, ինչպէս նաեւ յարանուանական մեր միւս եկեղեցիներուն հետ կեղորոնաձիգ կառոյցը դառնալ համազգային քաղաքական, քարոզչական, մտաւորական ու տնտեսական համահայկական ներուժը համախմբելու, հաւաքաբար եւ համախոհութեամբ գործնական աշխատանքային ծրագիրներ եւ համապատասխան որոշումներ կայացնելու համար:

Օրհասական այս վիճակին մէջ, զարմանալի եւ արտակարգ, մեզի համար գոյատեւման պայքարի, համահայկական դիմադրողականութեան օրինակ եւ կռուան կը մնայ արցախահայրութիւնը, անոր ջրնկնուելու, իր հողին ու ջրիին կառչած մնալու կամքը: Այդ կամքը կրնայ փրկել ամբողջ Հայաստանը, մեր պետականութիւնը, ազգի լինելիութիւնը: Պետք է բոլորովին արցախահայրութեան շուրջ: Ուժեղացնենք զայն եւ ուժեղանանք անով: Ուրիշ ելք չկայ:

ՏԱԿՈՒ ՄԻՏԻՔԵԱՆ
AZG, 23.3.2023

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

«ԶՈՒՄԲԱՆ ԻՆՁ ՍՈՎՈՐԵՅՐԵՅ ԼԻՆԵԼ ԻՄ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՏԱՐԲԵՐԱԿՆ ԱՄԵՆ ՕՐ»

Կինը համարվում է սիրո և ջերմության, հոգատարության, ստեղծագործ մտքի և հնարամտության խորհրդանշանը: Լիարժեք լինելու համար կինը պետք է ունենա հավասարակշռություն, հոգու ներդաշնակություն: Ինչպե՞ս են հաղթահարվում կնոջ կյանքում առաջացող դժվարությունները, եւ հե՞շտ է, արդյոք, համապատասխանել կին լինելու վեհ կոչմանը:

Մայրության և գեղեցկության տոնին ընդառաջ հյուրընկալեցինք մարզիչ Լաուրա Մնացականյանին, որը ձգտում է կատարելագործման իր կյանքի բոլոր ոլորտներում և գտել է ներդաշնակ լինելու իր միջոցը, որն այն առաջնորդ ուժն է, ինչի կարիքն ունեն հավանաբար շատ կանայք:

Ծնվել է 1987թ. հունիսի 2-ին Ստեփանակերտում: Ստացել է մեներջմենթի մասնագիտություն: Աշխատում է «Արցախագագ» ՓԲԸ-ում՝ որպես ներտնային ցանցի սպասարկման ծառայության մասնագետ: Տարիներ առաջ հաճախելով Արցախում նորարար գումբա-ֆիթնեսի պարապմունքներին՝ սկսեց ավելի խորն ուսումնասիրել զումբան ու նաեւ մարզչական գործունեություն ծավալել: Անցնելով համապատասխան դասընթացներ՝ Լաուրա Մնացականյանը դարձավ BASIC-1 (հիմնական բազա) զումբայի մարզիչ: Ստացել է նաեւ ֆիթնեսի մարզչի վկայական: Տիրապետում է դիետոլոգիայի և սննդաբանության հիմնականներին, կատարում է խորհրդատվություն: Աշակերտներ մարզելուն զուգահեռ շարունակում է գարգանավ զումբա-ֆիթնեսի մարզչական գիտելիքներ ստանալու ուղղությամբ: Անունացած է, ունի երկու որդի:

Լաուրա, ինչպե՞ս է ստացվում հաջողության հասնել աշխատանքի և մարզչական գործունեության բնագավառներում, միաժամանակ զբաղվել ընտանիքի հոգսերով, դաստիարակել որդիներ և միշտ լինել մարզչական լավ վիճակում ու հմայիչ:

Ինձ համար շատ հաճելի է լսել նման խոսքեր: Դա եւս մեկ անգամ ապացուցում է, որ այն աշխատանքը, ինչ կատարել են ու շարունակում են կատարել ինձ վրա, տալիս է ցանկալի արդյունք: Կարծում եմ, որ յուրաքանչյուր մարդու համար, առավելապես՝ կնոջ, ամենագլխավորը կյանքի բոլոր ոլորտներում կայանալն է, մշտապես աշխատելն ինքն իր վրա ու կատարելության ձգտելը: Շատ կարեւոր է, որ կինը ներդաշնակ լինի, հանգիստ ու լավատես: Այդ հատկություններն ունենալով թերեւս հնարավոր է հասնել նպատակների:

Երջանիկ լինելու համար առաջնորդվո՞ւմ եք որեւէ բանաձեւով: Կա՞ երջանկության գաղտնիք:

Երջանկությունը չունի ընդհանուր բանաձեւ կամ գաղտնիք: Յուրաքանչյուրն ունի իր, այսպես ասած, «Ռուբիկի խորհրդանշան», որը ճիշտ հավաքելու համար որոշակի աշխատանք պետք է կատարել: Մի քանի տարի առաջ իմ հարազատների կյանքում ցավալի իրադարձություններ տեղի ունեցան, որը բացասական ազդեցություն ունեցավ նաեւ ինձ վրա: Մինչդեռ դժբախտ պատահարի ու կորստի վշտի հաղթահարման ճանապարհին փոխվեց գիտակցումս, վերանայվեց արժեքսահմանակարգս: Ես հասկացա, որ եթե ապրելու հնարավորություն ունես, ուրեմն պետք է ձգտես երջանիկ լինել: Ծանր հոգեվիճակից դուրս գալու համար ինձ օգնեց իմ սիրած զբաղմունքը՝ զումբան, որը դարձավ նաեւ աշխատանք ինձ համար:

Ի՞նչ դեր ու նշանակություն ունի զումբան Ձեր կյանքում:

Տարիներ առաջ բժիշկներն ախտորոշեցին, որ ինձ մոտ առկա է մկանային խնդիր՝ առաջացած ոչ ճիշտ ֆիզիկական ծանրաբեռնվածության պատճառով: Ինձ պետք էր այնպիսի զբաղմունք, որը կտար եւ ակտիվ ու ճիշտ ֆիզիկական դաստիարակություն, եւ հաճելի ու դրական լիցքեր: Ստեփանակերտում փնտրեցի տարբերակներ ու գտա զումբան: Դա նորոյթ էր ինձ համար, բայց եւ շատ գրավիչ էր հատկապես պարային տարրեր ներառված լինելու առումով: Պարը միշտ սիրելի է: Շատ ուրախացա, որ գտա երկու կարեւոր տարրեր՝ պարը եւ սպորտը, իրար միացնող դասընթացներ, որը բուժիչ ազդեցություն ունեցավ ինձ վրա, պարզեցեց այն դրական հույզերը, որի կարիքն ունենք բոլորս: Ձումբան օգնեց ինձ վերականգնվել թե՛ ֆիզիկապես, թե՛ հոգեպես: Շուտով եկավ դա դասավանդելու որոշումս, որի համար էլ սկսեցի օժնայն դա-

տընթացների մասնակցել եւ հմտանալ մարզչական մասնագիտության մեջ: Ձումբա-ֆիթնեսն ինձ սովորեցրեց իմ լավագույն տարբերակը լինել ամեն օր:

Ընտանիքում ինչպե՞ս են վերաբերվում Ձեր հորքի-աշխատանքին:

Ցանկացած ոլորտում առաջընթաց ունենալու համար կարեւոր է հարազատների, մտերիմների բարոյական աջակցությունը: Ամուսինս ու որդիներս դրական են վերաբերվում մարզիչ լինելու իմ ընտրությանը եւ օգնում են ինձ, որի համար ուրախ եմ ու շնորհակալ: Խմբում մարզումներս անցկացնելու համար անհրաժեշտ էր բարձր հնչողությամբ դիմամիկներ ձեռք բերել, որպեսզի մարզադահլիճում ապահովվի բարձր որակյալ երաժշտություն: Ամուսինս սատարեց ու ֆինանսական կողմը վերցրեց իր վրա: Որդիներս ընթանումով են վերաբերվում իմ աշխատանքին եւ հասկանում են, որ տանը պետք է պարապեմ, անշուշտ, երաժշտության ներքո: Շատ դեպքերում կրում են ականջակալներ, որպեսզի իմ երաժշտության ձայնը չխանգարի նրանց: Իսկ ընդհանրապես, զումբան բարենպաստ է ազդում նաեւ դրանով պարապող մարդկանց միջանձնային հարաբերությունների կարգավորմանը, շփման բարելավմանը: Սեփական օրինակով կարող եմ ասել, որ զումբան դարձնում է ավելի ազատ ու անկաշկանդ, ինչն էլ իր խմբագրումներն է մտցնում թե՛ աշխատանքի, թե՛ ընկերների, թե՛ ընտանիքի անդամների ու երեխաների հետ շփվելու բնագավառում:

Կարո՞ղ եք պատմել զումբայի մասին: Ովքե՞ր կարող են հաճախել պարապմունքներին:

Ձումբան սրընթաց ներխուժեց ֆիթնեսարդյունաբերության մեջ եւ արագորեն գրավեց իր հետնորդներին: Պարապմունքներն այնքան են դուր գալիս աշակերտներին, որ նրանք պատրաստ են ժամերով կրկնել ոչ այնքան դժվար վարժությունները լատիմասներին կամ դիմամիկ ռիթմի ներքո: Ձարմանալի չէ, որ զումբան դարձել է միահարելու ամենարդիական ծրագրերից մեկը: Ձումբա-ֆիթնեսը լավագույն դեղամիջոց է սթրեսի դեմ, որն օգնում է դառնալ ավելի վստահ, լավատես ու ազատ բարոյություններից: Ձումբայի առանձնահատկություններից է պարզ լինելը: Նկատի ունեն, որ այն մարդիկ, ովքեր չունեն պարային հմտություններ կամ ֆիզիկական պատրաստություն, հեշտությամբ կարող են միանալ դասերին: Ձումբան այնպես է մշակված, որ բոլոր հիմնային քայլերն ու վարժությունները բացարձակապես հեշտ են ու պարզ կրկնելու համար: Իսկ երբ մարզիչը տեսնում է, որ աշակերտներն արդեն առաջընթաց ունեն, ավելացնում է նոր շարժումներ, կոմբինացիաներ: Դեռ զա էլ այն բանալից է, որի միջոցով մարդիկ իրենց մարմնի վրա նկատում են փոփոխություններ, բայց չեն զգում որեւէ լարվածություն, որովհետեւ գտնվում են երեկույթի եւ ուրախության մթնոլորտում: Դա, այսպես ասած, քողարկված մարզանք է, ուր մարդիկ այցելում են մեծ հաճույքով:

Իսկ զումբան ունի՞ փոխտիպայություն, օրինակ՝ ինչպես յոզան:

Ձումբայի փոխտիպայությունն այն է, որ կենսակերպ է, վառ է, աշխույժ, հասարակ եւ արդյունավետ: Հաճախորդներին հաճախ ասում եմ, որ եթե զումբա-ֆիթնեսը բարդացնենք ու վերածենք պարի դասի, ապա ծրագիրը կկորցնի իր հիմնական իմաստը: Ձումբան ներառում է շարժումների ազատություն եւ այնպես շարժվելու հնարավորություն, ինչպես դա հատուկ է մարդկանց, ոչ թե այնպես, ինչպես նախագրված է: Այստեղ չկա ճիշտ կամ սխալ, մինչդեռ կան «գերազանց է», «հոյակապ է», «ես շարժվում եմ ու հաճույք ստանում» արտահայտումները: Ի դեպ, զումբան հենց այդպես է թարգմանվում: Իհարկե, այդ ամենը փորձառու մարզչի վերահսկողությամբ է կատարվում:

Ի՞նչ հատկություններ պետք է ունենա զումբայի մարզիչը:

Պետք է կարողանա համապատասխանել արդի պահանջներին, զարմացնել, հետաքրքրել ու անընդհատ թարմացնել մատուցվելիքը: Տվյալ շարժումը կամ վարժությունը պետք է կարողանաս նախ ինքդ իդեալական կատարել, հետո պահանջես: Իսկ լավ սովորեցնելու համար պետք է ինքդ անընդհատ սովորես: Մարզչի սովորելը երբեք կանգ չի առնում: Պետք է մեծ համբերություն եւ տակտ ունենալ յուրաքանչյուր հաճախորդի հետ աշխատելու համար. բոլորի պահանջները միանման չեն, պետք է աշխատել բոլորին բավարարել: Իր հերթին սննդաբանության եւ դիետոլոգիայի բնագավառներում գիտելիքներ են ստացել եւ սննդակարգի հետ կապված խորհուրդներ են տալիս, քանի որ ֆիթնեսն ու սննդակարգը սերտորեն կապված են իրար հետ: Ինձանից կախվածն անում եմ, որ ունենանք կայացած կոլեկտիվ, փորձում են ուղղորդել յուրաքանչյուր ինքնորի՝ կոլեկտիվում ինքնադրսեւորվելու համար:

Ի՞նչ երազանքներ ու նպատակներ ունեք:

Ունեն Ստեփանակերտի կենտրոնում սեփական ֆիթնես-կենտրոն բացելու մտահղացում: Սիրում եմ մարզելը, ուզում եմ մկրվել սիրած գործին: Որդիներս լավ ապագայի մասին են երազում, իմ ամուսնու հետ միասին նպատակադրվել են նրանց հասցնել այն կետին, որտեղից կկարողանան ինքնուրույն ապրել եւ կայանալ: Սակայն իմ բոլոր երազանքներն ու նպատակները բխում են մեկ ընդհանուր երազանքի կատարվելուց, որը Արցախում խաղաղություն, ազատություն ու անկախություն ունենալն է:

Շնորհավորում եմ բոլոր մայրերին, քույրերին, կանանց ու աղջիկներին զարմանալի գեղեցիկ տոնի առթիվ: Որդեկորույս մայրերին ցանկանում եմ ուժ եւ համբերություն: Սիրելի՛ կանայք ու աղջիկներ, սիրով հրավիրում եմ զումբայի դասերի, որոնք անց ենք կացնում Շառլ Ազնաւուրի անվան մշակույթի կենտրոնում շաբաթական երեք-չորս անգամ: Միասին ձգտենք լինել առողջ, գեղեցիկ ու երջանիկ:

Սոնյա ԱՎԱԳՅԱՆ

ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏՈՒՄ ԳՈՐԾԵԼՈՒ Է ԾԱՆՐԱՄԱՐՏԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱՅՎԱԾ ՄԱՐԶԱԴԱՂՆԻՃ

Ստեփանակերտում բացվեց Արցախի ծանրամարտի ասոցիացիայի վերանորոգված մարզադահլիճը: Ասոցիացիային հատկացված մասնագիտացված մարզադահլիճը մարզիչներին ու մարզիկներին թույլ կտա ավելի կոփվել, ամրանալ եւ մրցաշարերում պատվով ներկայացնել Արցախի ոգին ու կամքը:

Ծանրամարտի ասոցիացիայի նախագահ Արթուր Շիրինյանն ասաց, որ մարզադահլիճը վերանորոգվել է պետական միջոցներով, քաղաքաշինության նախարարության օժանդակությամբ: Երախտագիտության խոսք հղվեց նախագահ Արայիկ Հարությունյանին մարզադահլիճի վերանորոգումն այս դժվարին ժամանակահատվածում իրագործելու համար: Անհրաժեշտ մարզասարքերն ու մարզադահլիճի կահավորումը կատարվել է ասոցիացի-

այի կողմից: Գույքային հագեցվածությունը մոտ 80 տոկոս է, այսինքն՝ մարզումներն անխոչընդոտ կարողանում են իրականացնել:

Նոր վերանորոգված մարզադահլիճը՝ համալրված ամհրաժեշտ սարքավորումներով ու մրցադահլիճներով, չի գիշում միջազգային չափորոշիչներին համապատասխանող ծանրամարտի մարզադահլիճներին: Այն ծառայելու է ծանրամարտիկների մարզումները պատշաճ կազմակերպելուն եւ, իհարկե, իր դերերն է բացելու ծանրամարտի սիրահարներին համար:

Արցախի ծանրամարտի ասոցիացիան հիմնադրվել է 2017 թվականին: Այն մշտապես մասնակցում է մարզական առաջնությունների եւ միշտ գրանցում է ոգեւորիչ արդյունքներ: Ծանրամարտիկների մեջ կան բրոնզե, արծաթե եւ ոսկե մեդալակիրներ ԳԳ-ում կազմակերպված մրցաշարերից ու առաջնություններից: Ասոցիացիան կազմակերպել է մի շարք մրցաշարեր: Հիշարժան են 2018 եւ

2019 թվականների մրցաշարերը, երբ Արցախը հյուրընկալել էր 117 մարզիկների, ինչպես նաեւ 284 մարզիկների մասնակցությամբ մրցաշար անցկացրել: Սկսած 2019 թվականից՝ ասոցիացիան լավ արդյունք է արձանագրել ԳԳ-ում կազմակերպվող մրցաշարերում:

Խորհրդանշական կարմիր ծապավենը կտրելու արարողությունը վստահվել էր ծանրամարտի մարզիկներ՝ Հայաստանի չեմպիոն Էլինա Նազարյանին ու Արցախի չեմպիոն Յուլյա Շիրինյանին:

Նոր հիմնանորոգված մասնագիտացված մարզադահլիճը խթան կհանդիսանա ծանրամարտ մարզածելի շուրջ նոր մարզիկների համախմբման գործում: Արցախը պետք է անպարտելի դառնա ամուր ու նպատակասլաց սերնդով:

Ս. ԱՎԱԳՅԱՆ

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի «27» մարտի 2023թ. թիվ 9 որոշման

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ Արցախի ներդրումային հիմնադրամի 2022թ. գործունեության մասին

- 1. Հիմնադրամի լրիվ անվանումը՝ Արցախի ներդրումային հիմնադրամ
1.1 Գրանցման համարը՝ 443.160.11309
1.2 Գրանցման ամսաթիվը՝ 01.11.2007թ.
1.3 Գտնվելու վայրի հասցեն՝ ք. Ստեփանակերտ, Ս.Մեծի 37/22
1.4 Հեռախոս՝ /+37447/ 975511

2. Հիմնադրի անվանումը՝ ԱՀ կառավարություն

3. Հիմնադրամի գործադիր մարմնի ղեկավարը՝ Սևակ Հարությունյան

4. Հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի անդամները՝

- Արայիկ Հարությունյան
Վահրամ Բաղդասարյան
Արմեն Թովմասյան
Բենիկ Բախչիյան
Մանվել Բաբաջանյան

5. Աշխատակազմը՝

Աշխատակազմում ընդգրկված անձանց ընդհանուր քանակը 31.12.2022թ. դրությամբ կազմել է 55 հոգի, իսկ 2022թ. աշխատակազմին հատկացված աշխատավարձի ընդհանուր գումարը՝ 234,684.4 հազար դրամ (ներառյալ հարկերը և պարտադիր վճարները):

6. Իրականացված ծրագրերը՝

Table with 3 columns: </>, Ծրագրի անվանումը, Ծրագրային ծախսը (հազ. դրամ)
1. ՓՄՁ սուբյեկտներին տրամադրված վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորման ծրագիր 81,901.8
2. ՓՄՁ սուբյեկտներին գործարար տեղեկատվական և խորհրդատվական աջակցության ծրագիր 2,088.0
3. ՓՄՁ սուբյեկտներին կողմից թողարկվող արտադրանքի/ մատուցվող ծառայությունների/ շուկաներում առաջնության աջակցության ծրագիր 1,292.8
4. Հիփոթեքային վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում 533,122.8
5. Հիփոթեքային փոխառություններ՝ գյուղաբնակ բաղաբաժիններին 85,410.0
6. Իրացնելու նպատակով բնակարանների /առանձնատների/ կառուցում 142,773.0
7. Համաֆինանսավորմամբ իրականացվող բնակարանաշինարարության ֆինանսավորում 5,009,562.0
8. Հետագա իրացման նպատակով բնակելի տարածքի ձեռքբերում 6,721,956.6
9. Առևտրային ընկերություններում բաժնեմասնակցության ձեռքբերում 1,913,060.0
10. 2020թ. սեպտեմբերի 27-ին սանձազերծված պատերազմական գործողությունների հետևանքով դժվար կացության մեջ հայտնված ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց վարկային պարտավորությունների կատարում և/կամ զիջում 29,209,146.1
Ընդամենը 43,700,313.1

7. Ֆինանսավորման աղբյուրները՝

Table with 3 columns: </>, Դրամական մուտքեր, Գումարը (հազ. դրամ)
1. Պետական բյուջեից դրամական աջակցություն 3,980,325.0
2. Տրամադրված փոխառությունների մարում 16,456,768.7
3. Տրամադրված փոխառությունների տոկոսներ 1,593,843.1
4. Փոխառությունների ստացում 6,520,812.0
5. Պարտատոմսերի թողարկում 40,340,000.0
6. 2020թ. սեպտեմբերի 27-ին Արցախի Հանրապետության դեմ սանձազերծված պատերազմական գործողությունների հետևանքով դժվար կացության մեջ հայտնված ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց վարկային պարտավորությունների կատարման համար պետական բյուջեից տրամադրված միջոցներ 4,995,377.0
7. Այլ վաճառքներ/ծառայություններ 528,701.9
Ընդամենը 74,415,827.7

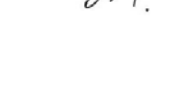
- 8. Ֆինանսական տարում օգտագործված միջոցների ընդհանուր չափը՝ հազ. դրամ 73,190,634.8
8.1 Կանոնադրական նպատակների իրականացման ուղղված ծախսերի չափը՝ 73,190,634.8

Հիմնադրամի գլխավոր տնօրեն

Գլխավոր հաշվապահ-հաշվապահական հաշվառման բաժնի պետ

Գոհար Ղարիբյան

Հ Ա Շ Վ Ե Տ Վ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

ՎԱՐՎԱ ԱՐՑԱՍ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ (կառավարության անվանումը) ԱՐԿՑՈՒՐՆԵՐԻ ԵՎ ԾԱՍՄՆԵՐԻ, ԻՆՉՊԵՆ ՆԱԵՎ ԳՈՒՅՔԻ ՄԱՍԻՆ (Ժամանակահատվածը՝ 2022 թվականի հունվարի 1-ից դեկտեմբերի 31-ը)

1. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԱՇՎՈՒՄ ՍՈՒՏՔ ԱՐՎԱՍ ԵՎ ԾԱՍՄԱՎԱՍ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ

Table with 5 columns: Աղբյուրները, Բանակը, Արժեքը (հազ. դրամ), Հատկացման ձևը (կանխիկ/փոխանցում, բանկային հաշիվ/դրամարկղ), Այլ տվյալներ
1. Նախորդ տարվանից առաջացած մնացորդը հունվարի 1-ի դրությամբ 14,935
6. Օրենքով նախատեսված կարգով ստացված բյուջետային ֆինանսավորում 2 769,000 փոխանցում
8. Ութամսեղ մուտք արված դրամական միջոցներ 769,000
15. Տրանսպորտային ծախսեր 120,000 կանխիկ
17. Այլ ծախսեր
- հաշիվ վարման միջնորդված, Ազատ Արցախ 201,000 բանկային հաշիվ
- անցիմանքի կազմակերպում 201,000 բանկային հաշիվ
- անոթի ծախս 30,000 կանխիկ

18. Ընդամենը ծախսված դրամական միջոցներ 385,000
19. Մնացորդը տարվա վերջում 398,935

2. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԳՈՒՅՔԻ

Table with 5 columns: Աղբյուրները, Բանակը, Արժեքը (հազ. դրամ), Գույքի անվանումը, Այլ տվյալներ
1. Առկա անշարժ գույքը հաշվետու տարվա հունվարի 1-ի դրությամբ
2. Ֆիզիկական անձանց նվիրատվություններ (նշել նվիրատուի անունը, հայրանունը, ազգանունը, բնակության վայրը)
3. Իրավաբանական անձանց նվիրատվություններ (նշել նվիրատուի անվանումը, օրենքով նշված հասցեն)
4. Գույքի անվանումը, հասցեն, համարոտ նկարագիր, չափսերը
5. Ընդամենը

3. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԵՄԻՏՄԱՎԱՍ ԳՈՒՅՔԻ

Table with 5 columns: Աղբյուրները, Բանակը, Արժեքը (հազ. դրամ), Գույքի անվանումը, Այլ տվյալներ
1. Առկա շարժական գույքը հաշվետու տարվա հունվարի 1-ի դրությամբ
2. Ֆիզիկական անձանց նվիրատվություններ (նշել նվիրատուի անունը, հայրանունը, ազգանունը, բնակության վայրը)
3. Իրավաբանական անձանց նվիրատվություններ (նշել նվիրատուի անվանումը, օրենքով նշված հասցեն)
4. Գույքի անվանումը, հասցեն, համարոտ նկարագիր, չափսերը
5. Ընդամենը

4. ԾՄԱՐՎԱՍ ԿԱՄ ԳՈՒՐՄԱՎԱՍ ԳՈՒՅՔԻ

Table with 5 columns: Գույքի անվանումը, Բանակը, Արժեքը, Օտարման արժեքը, Այլ տվյալներ
1. Գույքի անվանումը, Բանակը, Արժեքը, Օտարման արժեքը, Այլ տվյալներ

Հաստատված է Հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի 24 մարտի 2023թ. 01 որոշմամբ

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ «Լուսաբերդ» հիմնադրամի 2022թ. գործունեության մասին

- 1. Հիմնադրամի լրիվ անվանումը՝ Լուսաբերդ հիմնադրամ
1.1 Գրանցման համարը՝ 443.160.11642299
1.2 Գրանցման ամսաթիվը՝ 22.02.2021թ.
1.3 Գտնվելու վայրի հասցեն՝ ք. Ստեփանակերտ, Աբովյան 2/9
1.4 Հեռախոս՝ +374-97-21-41-42

2. Հիմնադրամի գործադիր մարմնի ղեկավարը՝ Օսիպյան Վարդուհի Կիմի

3. Հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի անդամները՝

- Նախագահ՝ Գարրիբեյան Կիմ Եղիշեի
Անդամ՝ Հակոբյան Լեոնիկ Մանվելի
Անդամ՝ Մարտիրոսյան Անուշ Լևոնի

4. Աշխատակազմը՝

Ղեկավար անձնակազմի աշխատակիցներին (1 հոգի) վճարված աշխատավարձ կազմել է 1800000

5. Իրականացված ծրագրերը՝

Table with 2 columns: Գրատարակչական ծախսեր, 5585100
գրքերի տպագրություն 1684500
թերթերի տպագրությանն աջակցություն 1452600
կրթական թերթի հրատարակմանն աջակցություն 850000
թերթերի և հանդեսների բաժանորդագրություն 1598000
Կրթական ծրագրերին աջակցության ծախսեր 2884500
ուսանողների կրթավարձի վճարում 1217500
ուսանողներին համակարգչային տեխնիկայի նվիրաբերում 544000
բուհի տեխնիկական օժանդակություն 1023000
գյուղական երիտասարդական կենտրոնին կրթական օգնություն 100000
Աջակցություն ժուռնալիստների միության ծրագրերին 2000000

6. Ֆինանսական աղբյուրները՝

Անհատույց դրամական ստացումներ ֆիզիկական անձանցից 8674200

7. Ֆինանսական տարում օգտագործված միջոցների ընդհանուր չափը՝

Կանոնադրական նպատակների իրականացման ուղղված ծախսերի չափը 3227480

Տնօրեն՝ Սուրեն Գլխավոր հաշվապահ-հաշվապահական հաշվառման բաժնի պետ՝ Կամբարձումյան

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԴԻՄՈՐՂՆԵՐԻ ՀԱՅՏԱԳՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Գնահատման և թեստավորման կենտրոնը սույն թվականի ապրիլի 15-ից սկսում է 2023թ. բուհերի ընդունելության համար մասնագիտության ընտրության և ընտրած մասնագիտության համար սահմանված միասնական և ներբուհական քննությունների հայտագրման գործընթացը:

Դիմորդը ընդունելության քննություններին մասնակցելու և ընտրած մասնագիտությունը նշելու համար ընդունելության դիմում-հայտը էլեկտրոնային եղանակով ուղարկում է՝

- Արցախի Հանրապետության ԳԹԿ «atc.nk.am@mail.ru» էլեկտրոնային փոստին, եթե ցանկանում է ընդունվել Արցախի Հանրապետության որևէ բուհ կամ Հայաստանի Հանրապետության բուհ՝ Արցախի Հանրապետությանը հատկացված տեղերով, և ընտրած մասնագիտության ընդունելության մրցութային քննությունները միասնական են,

- Հայաստանի Հանրապետության ԳԹԿ կայքէջ, եթե ցանկանում է ընդունվել Հայաստանի Հանրապետության

բուհ՝ Արցախի Հանրապետությանը հատկացված տեղերով և ընտրած մասնագիտության ընդունելության քննությունները ներբուհական են, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության որևէ բուհ՝ ոչ նպատակային տեղերով:

Ընդունելության դիմում-հայտի համար անհրաժեշտ է նաև՝
- 3x4 չափսի լուսանկարի էլեկտրոնային տարբերակը,
- անձը հաստատող փաստաթղթի պատճենը,
- յուրաքանչյուր քննության համար փոխանցել 1500 դրամ՝ միասնական քննությունների համար Արցախի Հանրապետության ֆինանսների նախարարության ԳԹԿ-ի 915013000145 հաշվեհամարին, ներբուհական քննությունների համար համապատասխան բուհի հաշվեհամարին, և փոխանցված գումարի անդորրագրի էլեկտրոնային տարբերակը ուղարկել դիմում-հայտի հետ:

Ընդունելության քննությունների վճարից ազատվում են՝
- Հայաստանի Հանրապետության և Արցախի Հանրապե-

տության պաշտպանության ժամանակ զոհված (մահացած) զինծառայողների ծնողները, ամուսինը (կինը), մինչև 27 տարեկան զավակները, ժամկետային զինվորական ծառայության պարտականությունները կատարելիս հաշմանդամ դարձած քաղաքացիները,

- 1-ին և 2-րդ խմբի հաշմանդամություն ունեցող անձինք և մինչև 18 տարեկան հաշմանդամ երեխաները,
- առանց ծնողական խնամքի մնացած մինչև 23 տարեկան երեխաները:

Նշված արտոնություններից օգտվող դիմորդները համապատասխան տեղեկանքի էլեկտրոնային տարբերակը ուղարկում են ընդունելության դիմում-հայտի հետ:

Դիմում-հայտերի ընդունման վերջին ժամկետը ս. թ. մայիսի 8-ն է, ժամը 18:00-ն:

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար զանգահարել (047)97-40-51 հեռախոսահամարին:

ԴԱՍԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿՈՎ ԱՃՈՐԴ-ՎԱՃԱՌՔ

«Սնանկության մասին» ԱԶ օրենքի 89-րդ հոդվածի համաձայն 2023թ. ապրիլի 26-ին ժամը 12:00-ին «Մայակ» ՍՊԸ սնանկության գործով կառավարիչ Ա.Խաչատրյանի կողմից, ԱԶ ԸԻ առաջին ատյանի դատարանի՝ ք. Ստեփանակերտ, Ազատամարտիկների 42 հասցեում հայտարարվում է դատական եղանակով աճուրդ-վաճառք հետևյալ լոտերով՝

Լոտ 2 - Հարիչ (միքսեր)՝ Steno PL60L/3VP 1 հատ, 2 հատ ամանով՝ 60 լիտր, նախկինում օգտագործված, գտնվում է բավարար ապրանքային վիճակում: Սեփականատեր՝ «Մայակ» ՍՊԸ, գրավադրված է «Մայակ» ՍՊԸ պարտքերի դիմաց: Լոտի մեկնարկային գինը կազմում է **352.256 ՀՀ դրամ**:

Լոտ 3 - Կրեմի սրկիչ՝ DE DANIELI RMP83 15 լիտր, 1 հատ, նախկինում օգտագործված, գտնվում է բավարար ապրանքային վիճակում: Սեփականատեր՝ «Մայակ» ՍՊԸ, գրավադրված է «Մայակ» ՍՊԸ պարտքերի դիմաց: Լոտի մեկնարկային գինը կազմում է **122.880 ՀՀ դրամ**:

Լոտ 4 - Խմորի գնդեր սարքող սարք՝ RAM S30 1հատ, նախկինում օգտագործված, գտնվում է բավարար ապրանքային վիճակում: Սեփականատեր՝ «Մայակ» ՍՊԸ, գրավադրված է «Մայակ» ՍՊԸ պարտքերի դիմաց: Լոտի մեկնարկային գինը կազմում է **327.680 ՀՀ դրամ**:

Լոտ 5 - Խմորհարիչ՝ K-M130 130կգ 1հատ, նախկինում օգտագործված, գտնվում է բավարար ապրանքային վիճակում: Սեփակա-

նատեր՝ «Մայակ» ՍՊԸ, գրավադրված է «Մայակ» ՍՊԸ պարտքերի դիմաց: Լոտի մեկնարկային գինը կազմում է **409.600 ՀՀ դրամ**:

Լոտ 6 - Վառարակ՝ Bassanina zoom 1212 1 հատ, նախկինում օգտագործված, գտնվում է անաշխատունակ վիճակում: Սեփականատեր՝ «Մայակ» ՍՊԸ, գրավադրված է «Մայակ» ՍՊԸ պարտքերի դիմաց: Լոտի մեկնարկային գինը կազմում է **819.200 ՀՀ դրամ**:

Լոտ 7 - Դարակաշար ռատացիոն վառարանի համար՝ 50x70սմ (18 դարակ) 7 հատ, նախկինում օգտագործված, գտնվում է բավարար ապրանքային վիճակում: Սեփականատեր՝ «Մայակ» ՍՊԸ, գրավադրված է «Մայակ» ՍՊԸ պարտքերի դիմաց: Լոտի մեկնարկային գինը կազմում է **114.688 ՀՀ դրամ**:

Լոտ 8 - Խմորի գնդեր բացող սարք՝ Kempflex SF600/1400 1 հատ, նախկինում օգտագործված, գտնվում է բավարար ապրանքային վիճակում: Սեփականատեր՝ «Մայակ» ՍՊԸ, գրավադրված է «Մայակ» ՍՊԸ պարտքերի դիմաց: Լոտի մեկնարկային գինը կազմում է **286.720 ՀՀ դրամ**:

Լոտ 9 - Դարակաշար թիթեղներով ռատացիոն վառարանի համար՝ 60x80 սմ (18 դարակ) 7 հատ, մետաղյա թիթեղներ (դարակ) 72 հատ, նախկինում օգտագործված, գտնվում է բավարար ապրանքային վիճակում: Սեփականատեր՝ «Մայակ» ՍՊԸ, գրավադրված է «Մայակ» ՍՊԸ պարտքերի դիմաց: Լոտի մեկնարկային գինը կազմում է **172.851 ՀՀ դրամ**:

Լոտ 10 - Դարակաշար թիթեղներով ռատացիոն վառարանի համար՝ 60x80 սմ (18 դարակ) 18 հատ, մետաղյա թիթեղներ (դարակ) 108 հատ, նախկինում օգտագործված, գտնվում է բավարար ապրանքային վիճակում: Սեփականատեր՝ «Մայակ» ՍՊԸ, գրավադրված է «Մայակ» ՍՊԸ պարտքերի դիմաց: Լոտի մեկնարկային գինը կազմում է **412.877 ՀՀ դրամ**:

Լոտ 11 - Խմորհարիչ՝ EFFEDUE KG.160 160կգ 1հատ, նախկինում օգտագործված, գտնվում է բավարար ապրանքային վիճակում: Սեփականատեր՝ «Մայակ» ՍՊԸ, գրավադրված է «Մայակ» ՍՊԸ պարտքերի դիմաց: Լոտի մեկնարկային գինը կազմում է **532.480 ՀՀ դրամ**:

Լոտ 12 - Խմորի հասունացման խցիկ՝ 294x04x200սմ չափսի, պատերը՝ ինքնաշեն, նախկինում օգտագործված, գտնվում է բավարար ապրանքային վիճակում: Սեփականատեր՝ «Մայակ» ՍՊԸ, գրավադրված է «Մայակ» ՍՊԸ պարտքերի դիմաց: Լոտի մեկնարկային գինը կազմում է **368.640 ՀՀ դրամ**:

Լոտ 13 - Վառարակ՝ Bassanina rotor 57 1հատ, նախկինում օգտագործված, գտնվում է անաշխատունակ վիճակում: Սեփականատեր՝ «Մայակ» ՍՊԸ, գրավադրված է «Մայակ» ՍՊԸ պարտքերի դիմաց: Լոտի մեկնարկային գինը կազմում է **819.200 ՀՀ դրամ**:

Լոտ 14 - Թիթեղյա դարակներ՝ 150 հատ, նախկինում օգտագործված, գտնվում է բավարար ապրանքային վիճակում: Սեփակա-

նատեր՝ «Մայակ» ՍՊԸ, գրավադրված է «Մայակ» ՍՊԸ պարտքերի դիմաց: Լոտի մեկնարկային գինը կազմում է **61.440 ՀՀ դրամ**:

Աճուրդին մասնակցելու համար պետք է ներկայացվեն՝ ՖԱ-ի դեպքում անձնագրի պատճենը, իսկ ԻԱ-ի դեպքում՝ պետական գրանցումը հաստատող փաստաթղթերի պատճենները, աճուրդի մասնակցության նախավճարի վճարումը հավաստող փաստաթղթերը: Նախավճարը կազմում է մեկնարկային գնի 5 տոկոսը, որը փոխանցվում է սնանկության հատուկ հաշվին՝ «Հայքիզնեսբանկ» ՓԲԸ «Ստեփանակերտ» մ/դ հ/հ 1150012179069063:

Աճուրդին մասնակցելու ցանկացողները աճուրդին նախորդող 5 օրվա ընթացքում, ընդհուպ մինչև աճուրդին նախորդող օրվա 16.00-ն, կարող են հայտ ներկայացնել՝ ԼԴՀ ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարան՝ մասնակցի վկայական ստանալու համար: Աճուրդում հաղթող է համարվում աճուրդում առավել բարձր գին առաջարկած մասնակիցը: Գնորդը կրելու է գույքի ձևակերպման, գրանցման և գույքահարկի պարտքերի վճարման պարտավորությունները: Մանրամասներին ծանոթանալու համար դիմել սնանկության գործով կառավարիչ Ա.Խաչատրյանին: Հեռ.՝ 097-22-29-22 կամ 043-08-17-33»:

Սնանկության գործով կառավարիչ՝ Ա.Խաչատրյան

ԸԻԴ/0001/04/23 «ԱՆԱՐ» ՍՊԸ ՍՆԱՆԿՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾՈՎ ԴԱՐՏԱՏԵՐԵՐԻ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ՅՈՒՅԱԿ

h/h	Պահանջատիրոջ անվանումը	Պահանջի չափը	Պահանջների հարթման «Սնանկության մասին» ԼԴՀ օրենքի
1	Արցախի ներդրումային հիմնադրամ	19.343.629,90 ՀՀ դրամ	Ապահովված պահանջ՝ գրավ և երաշխավորություն
2	ԱԶ ՊԵԿ	250.000,0 ՀՀ դրամ	95 հոդվածի 1-ին մաս / 4 / հարթ
3	ԱԶ ՊԵԿ	157.210.500,0 ՀՀ դրամ	95 հոդվածի 1-ին մաս / 7 / հարթ

Սնանկության գործով կառավարիչ՝ Ա.Խաչատրյան

ԼՈՒՍԱՐՎՈՒՄ Է

«Քարվաճառի սանձաքրում-կանաչապատում» փակ բաժնետիրական ընկերությունը: Պարտատերերին խնդրվում է երկամսյա ժամկետում հետաքրքրող հարցերով դիմել նշված կազմակերպության լուծարման հանձնաժողով: Հեռ.՝ 0479 5 06 93:

ՀՈՒՅՍ ԵՎ ԼՈՒՅՍ

ԼՈՒՍԱՐԱՐ

ԽՄԲԱԳԻՐ՝
Ս. ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Հիմնադիր՝
«Լուսարար»
ՓԲԸ

Ստեփանակերտ,
Հ. Թումանյան փ. 95, ☎ 94-38-99,
E-mail: gorcert@mail.ru: www.lusarar.info

Մեջբերումների եւ փաստական տվյալների ստույգությունն ապահովում են հեղինակները: Թերթը ընթերցողների հետ գրագրություն վարելու պարտավորություն չի ստանձնում:

Տպագրվում է Ստեփանակերտի «Դիզակ պլյուս» ՍՊԸ-ում: Ծավալը՝ տպագրական 3 մամուլ: Տպաքանակ՝ 1650: Ստորագրված է տպագրության 06.04.2023թ.:

«Լուսարար» թերթը տարածվում է միայն բաժանորդագրությամբ: